

LÄPIVALAISTU JÄRJESTELMÄ

Suomen eläkejärjestelmä
on perustaltaan kunnossa
Sivu 4

.....
SUOMUSSALMI ITÄRAJALLA
ei vaivu horrokseen
Sivu 22

.....
VANHUS HIENGIN ARVONIMI
Arkkiaatri Risto Pelkonen löytää
vanhuudesta viisauden
Sivu 16

Toimitus

Päätoimittaja: Kati Kalliomäki |
Toimituspäällikkö: Anne Iivonen
| Toimitusneuvosto: Pauli Forma
(Keva), Roman Goebel (Valtiokonttori),
Outi Hartikainen (Varma), Eeva
Hukka (Ilmarinen), Mikko Karpoja
(Eläke-Fennia), Juha Knuuti (ETK),
Risto Syväälä (Mela) ja Carita
Wuorenuuri (ETK) | Julkaisija:
Eläketurvakeskus | Toimituksen
sähköposti: työeläke-lehti@etk.fi
| Tilaukset ja osoitteenmuutokset:
aineistotilaukset@etk.fi, puhelin
029 411 2500 | Osoite: 00065
Eläketurvakeskus | Puhelin: 029
411 20 | www.etk.fi | 48. vuosikerta
| Työeläke ilmestyy viisi kertaa
vuodessa, seuraava lehti ilmestyy
huhtikuussa (8.4.2013) | Helsinki 2013
| PunaMusta Oy | ISSN-L 0564-5808,
ISSN 0564-5808 (painettu), ISSN1799-
5221 (verkkopainettu) | Ulkoasu: Ilkka
Kumpunen, Kipinä | Paperi: UPMFine
100 g/m²

Kannen kuva:
Kipinä Oy

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

YMPÄRISTÖMERKKI
MILJÖMÄRK
Painotuote, 442-619

Oikeassa iässä

Muualla tulta säihkyä harmaahapset, vanhoissa hehkuu hengen aurinko. Meill' ukkoina jo syntyy sylilapset, ja nuori mies on hautaan valmis jo.

Joskus suomalainen tapa kiteyttää asiat tylyn viileästi osuu happamuudessaankin naulan kantaan. Lähes kaikkien tuntema lainaus Eino Leinolta kuvaa terävästi sekä täkäläistä tapaa aliarvostaa ikäihmisiä että taipumusta epäillä nuoremman väen henkistä haavoittuvuutta.

Asenteet ovat ilahduttavasti muuttumassa parempaan suuntaan. Mediassa näkyy entistä useammin myönteisiä tarinoita esimerkiksi todella pitkää työuraa tekevästä henkilöistä, ja vanhuksista puhutaan vaihteeksi muutenkin kuin ongelmina. Asiantuntijuutta arvostetaan ja siinä ymmärretään kokemuksen merkitys.

Olemme tällä tiellä kuitenkin vielä jäljessä monia muita maita. Naapurissamme Ruotsissa ikäihminen on kelvannut jo pitkään lausumaan näkemyksensä myös ammattiasioissa. Myöskään pohjoisamerikkalainen tai brittiläinen kulttuuri ei ole automaattisesti leimannut vanhaa ihmistä keltasta pudonneeksi, kuten meillä on helposti tehty.

Ehkäpä myös me suomalaiset olemme tottuneet arvioimaan ulkomaisia asiantuntijoita toisella tavoin kuin omiamme. Kukaan ei näyttänyt nyrpistävän nenäänsä kahdelle kansainväliselle huippuasiantuntijalle, jotka vastikään arvioivat suomalaista eläkejärjestelmää, vaikka he olivat jo ikänsä puolesta suomalaisen eläkkeelle siirtymisiän ylärajan ulottumattomissa.

Nyrpistelyyn ei tosin ollut syytäkään. Arvioinnin perusteellisuus ja laatu olivat huippuluokkaa. Jos sen tuloksena piirtyi kuva varsin joustavasta ja hyvässä kunnossa olevasta keski-ikäisestä suomalaisesta työeläkejärjestelmästä, niin mikäs siinä. Hyvää pohjakuntoa tarvitaankin, jotta kykenee vastaamaan nykypäivän ja tulevaisuuden haasteisiin.

Samoilla ikävuosilla suomalaisen työeläkkeen kanssa sinnittelee myös Työeläke-lehti. Osoittaakseen uusiutumiskykynsä lehti on nyt myllertänyt rakennettaan ja ulkoasuun. Toivottavasti suunta on teidän mielestänne oikea!

Kati Kalliomäki
päätoimittaja

Sisältö

Työeläke 1 | 2013

4

Ei ihan täydellinen – mutta hyvä

Professorit Nicholas Barr ja Keith Ambachtsheer arvioivat Suomen eläkejärjestelmää henkisen ja maantieteellisen välimatkan päästä.

Seminaarin keskustelutauolla Nicholas Barr ja ETK:n Jukka Rantala.

6

Kestää läpivalaisun

Suomen eläkejärjestelmä on perustaltaan kunnossa.

7

Suuri askel avoimuuden suuntaan

Läpivalaisevat raportit selvittävät kuvaa suomalaisesta eläkejärjestelmästä.

9

Kevään seminaarisarja käynnissä

Seminaarit ovat avoimia kaikille eläketurvaan liittyvästä tutkimustiedosta kiinnostuneille.

10

EU:ssa talous sanelee liikaa päätöksiä

Pitkäaikaisen STM:n virkamiehen Carin Lindqvist-Virtasen haastattelu Kokeuksen ääntä -palstalla.

13

Indeksit perattu luihin ja ytimiin

Työryhmän selvityksessä ei eläkkeiden indeksijärjestelyyn esitetä muutoksia.

14

Ville-Pekka Sorsa

Kolumnistimme Vuosi 2013 alkoi jännittävästi Suomen eläkejärjestelmän arvioinnilla.

15

Omien säästöjen merkitys arvioidaan pieneksi

Ekonomisti Sanna Tenhusen artikkeli säästämisen merkityksestä eläkeajan varautumisessa.

16

Sukupolvien lokerointi hyödyttöä

Arkkiaatri Risto Pelkonen muistuttaa, että vanhukset eivät ole vain taakka, vaan viisauden jakajia ja ilmaistava työvoimaa.

19

Suomenseisojien maa

Professori Juho Saari tunnistaa eläkeläisköyhälistön.

20

Sairas Hollanti tervehti

Hollannista puhuttiin "Euroopan sairaana miehenä". Artikkelissaan erityisasiantuntija Antti Mielonen toteaa, että tilanteen koheneminen perustui sitkeisiin järjestelmämuutoksiin.

22

Suomussalmi lykkii eteenpäin

Lähes joka toinen suomussalmelainen on eläkeläinen. Vuonna 2040 huollettavia on jo puolet enemmän kuin työikäisiä. Toimittaja Antti Karkiaisen reportaasi itärajalta.

28

Pallo hallussa

Ulkomaanpalstamme koostuu eri lähteistä muiden maiden eläkeuutisia.

31

Vierivään kiveen vauhtia

Aktiivisen ikääntymisen teemavuosi lynkytti talkoohengessä eteenpäin.

33

Kolumni

Palstan kolumnivieras Matti Laitinen kokee selvästi hyötynsä taitetusta indeksistä.

34

Luin kirjan

Yhdyskunta-sarjakuva

35

English Summary

by Lena Koski

30

Tiedoksi

32

Nimitykset

36

Julkaisut

Teksti: Riitta Väkeväinen | Kuvat: Karoliina Paatos

Professori Nicholas Barr Suomen eläkejärjestelmästä:

Ei ihan täydellinen — mutta hyvä

Evaluation of the Finnish pension system

■ Suomen eläkejärjestelmää arvioi Eläketurvakeskuksen tilaamana kaksi arvostettua ja kansainvälisesti tunnettua asiantuntijaa.

Eläkkeiden riittävyyttä ja rahoituksen kestävyyttä arvioi professori **Nicholas Barr**, London School of Economics, ja toimeenpanoa ja hallintoa professori **Keith Ambachtsheer**, Rotman School of Management, University of Toronto.

Se on riittävä, kattava ja kestävä. Se ei ole täydellinen, mutta se on hyvä. Se on tehokas, vaikkakin pieni ja erilainen kuin muut. Mikä se on? Se on Suomen eläkejärjestelmä ulkopuolelta katsottuna.

U

sein kaukaa näkee paremmin kuin läheltä.

Professorit **Nicholas Barr** ja **Keith Ambachtsheer** arvioivat Suomen eläkejärjestelmää henkisen ja maantieteellisen välimatkan päästä. Lontoon School of Economicsissa vaikuttava Barr ammentaa englantilaisesta eläkesysteemistä, josta hänen mukaansa kenenkään ei kannata ottaa esimerkkiä.

Ambachtsheer puolestaan tarkastelee asioita Toronton vinkkelistä. Suuren maailman näkökulmasta suomalaiset toimijat näyttävät pikkuruisilta.

Elinajan ja eläkeiän suhde

Barr oli huolissaan siitä, että jos suomalaiset eivät myöhennä eläkkeelle siirtymistään, heidän eläkkeensä jäävät elinaikakertoimen takia varsin pieniksi. Hän pitää suotavana, että eläkkeelle voisi jäädä nykyistä joustavammin.

– Eläkkeestä voisi ottaa maksuun 25, 50 tai 75 prosenttia ja jatkaa edelleen työskentelyä osa-aikaisesti, Barr maalailee.

Hän ei usko nykyisten kannustimien riittävän myöhentämään suomalaisten eläkkeelle siirtymistä. Hän sitoisi eläkkeen alaikärajan eliniän piteneeseen ja nostaisi rajaa vuosittain. Sopiva tahti olisi kaksi kolmasosaa eliniänotteen kasvusta. Barr toivoisi suomalaisten myös sisäistävän tämän:

– Jäät myöhemmin eläkkeelle kuin vanhempasi, mutta olet eläkkeellä pidempään kuin he olivat.

Professori Barrin mielestä Suomen eläkejärjestelmä toimii suurimmalle osalle vakuutetuista hyvin.

– *It's not perfect, but it's good.* Se ei ole täydellinen, mutta hyvä, totesi Barr kansainvälisen arvion julkistamisen tiedotustilaisuudessa.

Professori Nicholas Barrin esitystä oli ilo kuunnella jo pelkästään intensiivisen esityspulssin ja asialleen vihkiytyneen luennoitsijan karisman vuoksi.

Suomen järjestelmän vahvuudet ja heikkoudet

Professorien Nicholas Barrin ja Keith Ambachtsheerin mukaan

Vahvuudet:

- Järjestelmä on kattava ja kestävä, ei kriisiä.
- Kaikki osapuolet ovat mukana päätöksenteossa.
- Eläke karttuu vääjäämättä eli työntekijä ei voi jättää säästämättä eläkettä.
- Tuottaa suurimmalle osalle ihmisistä riittävän eläketason.
- Ei estä työvoiman liikkuvuutta, koska julkisten ja yksityisten eläkejärjestelmien edut ovat samat.

Heikkoudet:

- Ihmiset jäävät 63-vuotiaina eläkkeelle, eläkkeellesiirtymistä on myöhennettävä.
- Tällä menolla eläkkeet jäävät tulevaisuudessa pieniksi elinaikakertoimen takia.
- Karttumat eivät riittävästi kannusta pidentämään työuraa.
- Yksin elävillä eläkeläisillä on suurempi köyhyysriski kuin pariskunnilla.
- Väestön ikääntyessä rahoituksen kestävyys heikkenee.
- Työeläkemaksut ovat jo nyt korkeat, korotusvaraa on niukasti.
- Työeläkejärjestelmä on erittäin riippuvainen Suomen kansantaloudesta ja työllisyydestä.
- Eläkeyhtiöt pieniä ja liian suuri osa sijoituksista on Suomessa.

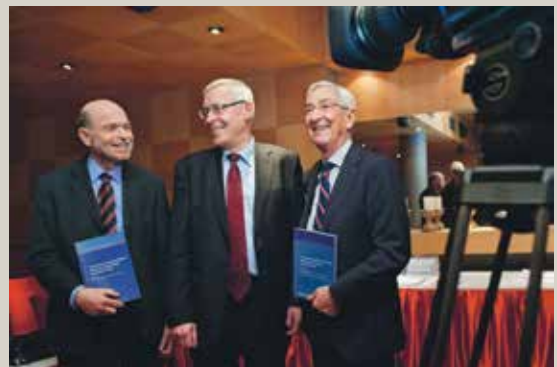
Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala: Kestää läpivalaisun

■ Molempien arvioijien mielestä Suomen eläkejärjestelmä on perustaltaan kunnossa. Eläkejärjestelmä kattaa suuren osan kansalaisista ja heidän ansiotuloistaan, eläke kertyy työntekijälle pakollisena ja se turvaa riittävän tasoisen eläkkeen suurimmalle osalle vakuutetuista.

Suomessa ei ole soruttu naiiviin käsitykseen, että valinnanvapaus automaattisesti lisäisi hyvinvointia. Eläkejärjestelmä edistää työvoiman liikkuvuutta, koska julkisten ja yksityisten eläkejärjestelmien edut ovat samat.

Yksi keskeinen Barrin suositus on konsensushakuisen päätöksenteon säilyttäminen, vaikka hän näkee siinä riskiksi mahdollisuuden päätöksenteon liialliseen lykkääntymiseen. Hän esittää monta suositusta päätöksentekijöiden keskusteltavaksi: tulisi kannustaa eri keinoin siirtymään eläkkeelle nykyistä myöhempään ja pitäisi lisätä joustavuutta eläkkeelle siirtymiseen.

Arviointien viesti on siis selvä. Eläkejärjestelmämme perusrakenne on hyvä ja kestävä. Silti siitä löytyy useita kehittämiskohteita, joita parantamalla eläkejärjestelmän keskeiset tavoitteet – köyhyyden poistaminen ja järkevän elinaikaisen tulonjaon aikaan saaminen – toteutuvat myös tulevaisuudessa. (Ote Jukka Rantalan verkkokolumnista Etk.fi:ssä.)

Eläketurvakeskus tilasi kansainvälisen arvioinnin, joka läpivalaisee Suomen eläkejärjestelmän. Raportin julkistamispäivänä Nicholas Barr (vas.), Jukka Rantala ja Keith Ambachtsheer.

Lue Jukka Rantalan kolumni kokonaisuudessaan verkkopalvelusta Etk.fi.

Arvioinnin julkistus 7. tammikuuta Pörssitalossa aloitti Eläketurvakeskukseen seminaarikevään sarjan. Johtaja Hannu Uusitalo (vas.) johti seminaaria, vieressä Keith Ambachtsheer.

Vain neljä lääketä kestävyys

Professori Nicholas Barrin mukaan Suomen eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys heikkenee väestön ikääntyessä. Lääkkeitä tähän on hänen mukaansa olemassa vain neljä: eläkkeiden leikkaus, eläkeiän nostaminen, työeläkemaksujen nostaminen ja tuottavuuden nousu.

Barr muistuttaa, että kestävyys ei ole eläkejärjestelmän ensisijainen tavoite, niitä ovat köyhyyden torjunta ja kulutuksen tasaaminen. Näitä tavoitteita on kuitenkin vaikea saavuttaa ilman kestävyyttä.

– Suomen eläkejärjestelmä ei ole kriisissä, joten tulevia askeleita voidaan katsoa rauhassa, Barr totesi, mutta lausui lisäksi tuomionsa:

– Jokainen ratkaisu, joka ei sisällä keskipitkällä aikavälillä eläkeiän koroittamista, tulee epäonnistumaan.

Mahdollisuudet parhaaksi

Professori Keith Ambachtsheer kiitteli Suomen järjestelmää siitä, että se hoitaa tehokkaasti monissa maissa erikseen hallinnoidut lakisääteiset ja työmarkkinapohjaiset eläkkeet. Hän intoutui ennakoimaan Suomen järjestelmälle menestystä kansainvälisessä eläkeindeksissä.

– Aion työskennellä sen eteen, että Suomi pääsee mukaan tähän indeksiin. Suomi voisi jopa sivuuttaa Tanskan ykköstilalta, Ambachtsheer ounasteli.

Hän kuitenkin nosti esiin suomalaisten työeläkeyhtiöiden hallintokulut sekä markkinointi- ja myyntikulut. Professori hakisi tehokkuutta suuruuden eduista.

– Arvioinnin ehdottama sijoitustoiminnan laajentamista on jo tehty ja yhtiöiden välistä yhteistyötä lisätty, TELAn toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimes korosti kommenttipuheenvuorossaan.

Aktuaarialan gurut houkuttelivat paikalle lähes 250 kuulijaa työeläkealalta, valtionhallinnosta ja tutkimuslaitoksista.

RAPORTEISTA VERKKOJULKAISUT

Englanninkieliset raporttikirjat sekä niiden tiivistelmät (suomeksi ja ruotsiksi) löytyvät verkkopalvelusta www.etk.fi.

– Nykyistä suuremmat eläkevakuutusyhtiöt tai yhtiöiden vahvempi yhteistyö mahdollistaisivat hallinto- ja sijoituskulujen pienentämisen, Ambachtsheer totesi.

Hän myös sijoittaisi eläkevaroja huomattavasti enemmän ulkomaille. Professorin mielestä Suomen järjestelmän riippuvaisuutta kotimaan kansantaloudesta ja työllisyydestä pitäisi tasapainottaa hajauttamalla riskejä ulkomaisiin sijoituksiin.

Vaikea vakavaraisuus

Vakavaraisuussäännökset aiheuttivat päänvaivaa professori Keith Ambachtsheerille.

– Käytin pari viikkoa ymmärtääkseni miten vakavaraisuus Suomessa lasketaan, enkä edelleenkään ymmärrä, miksi sen pitää olla niin hankala, Ambachtsheer tuskaili.

Hän arvioi, että eläkelaitokset voisivat saada yhden prosentin korkeampia vuosituottoja, ellei niiden tarvitsisi täyttää nykyisiä vakavaraisuusvaatimuksia.

– Onko eläkeyhtiöiden oltava vakavaraisia joka kvartaali? *How important is this?* Kuinka tärkeää tämä on, professori kyseenalaisti.

Hän myös laittaisi eläkkeiden rahastointiasteen uusiksi. Nykyisin eläkemaksutulosta menee suoraan eläkkeiden maksamiseen noin 75 prosenttia, ja 25 prosenttia rahastoidaan tulevia eläkkeitä varten. Ambachtsheer nostaisi rahastointiastetta nyt, jotta maksujen myöhempi nousutarve ei kasautuisi nuorille ikäluokille. ■

Suuri askel avoimuuden suuntaan

Professori Barrin esitystä seminaarissa kommentoineet johtaja **Seija Ilmakunnas** Palkansaajien tutkimuslaitoksesta ja tutkimusjohtaja **Jukka Lassila** ETLAsta pitivät Barrin ajatuksia tervetulleina tuulahduksina eläkekeskusteluun.

– Tässä otettiin suuri askel avoimuuden suuntaan. Raportit auttavat piirtämään kuvaa suomalaisesta eläkejärjestelmästä, totesi Ilmakunnas.

Raportit tuovat osuvaan aikaan lisäaineeksi eläkepolitiikkaan.

– Eikä kysymys ole vain politiikasta, myös siitä miten tutkimusyhteisö näkee vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksien tulokset, hän jatkoi.

ETLAn Lassila luonnehti niin ikään raporttia erinomaiseksi työksi.

– Nykyisenlainen osa-aikaeläke voidaan haudata, jos Barrin esiin nostamia muita ratkaisuja tulisi uusiksi joustomahdollisuuksiksi. Myös superkarttuma on uudelleen arvioinnin kohteena. Jää nähtäväksi, mitä näistä nousee keskusteluun, Lassila arveli.

Professori Ambachtsheerin esitystä kommentoivat TELAn toimitusjohtaja **Suvi-Anne Siimes** ja Ilmarisen entinen varatoimitusjohtaja **Jaakko Tuomikoski**.

– Järjestelmä on rakennettu Suomen tarpeisiin, ja se takaa kaikille yhtäläiset edut, Siimes sanoi.

Työeläkealan edunvalvojana Siimes ei niellyt kaikkea Ambachtsheerin esittämää siltä seisomalta, vaan huomautti, että sijoitustoiminnan laajentamista on jo tehty.

Siimes piti raporttia hyvin hyödyllisenä ja lukemisen arvoisena. Puheen-vuorossaan Tuomikoski palautti keskusteluun koko järjestelemän perustehtävän: luvatut eläkkeet on maksettava ajallaan, ja kaikki muu toiminta on alisteista tällä päämäärällä.

Johtaja Seija Ilmakunnas Palkansaajien tutkimuslaitoksesta ja tutkimusjohtaja Jukka Lassila ETLAsta pitivät Barrin ajatuksia tervetulleina tuulahduksina eläkekeskusteluun.

Teksti: Anne Iivonen

Uusinta tutkimusta eläketurvasta

KEVÄÄN SEMINAARISARJASSA

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarien sarja alkoi median kiinnostuksen paahteessa heti vuodenvaihteen jälkeen. Kansainvälisen arvioinnin julkistamisseminaari veti 7.1. Helsingin Pörssitaloon yli 250 kuulijaa. Tuolloin professorit **Nicholas Barr** (London School of Economics) ja **Keith Ambachtsheer** (Rotman School of Management, University of Toronto) esittivät arvionsa Suomen eläkejärjestelmästä.

Kevätkauden seuraavissa seminaareissa esitellään eläketurvan arvioinnin ja kehittämisen kannalta kiinnostavia tutkimuksia ja uusinta tutkimustietoa. Seuraava seminaari pidetään maaliskuussa.

Kenelle seminaaritarjonta on suunnattu, tutkimusosaston osastopäällikkö Mikko Kautto?

– Seminaarit ovat avoimia kaikille eläketurvaan liittyvästä tutkimustiedosta kiinnostuneille. Osallistujat vaihtelevat jonkin verran aiheista riippuen.

Entä, mitä tarkoitusta eläketurvan tutkimus palvelee?

– Tutkimuksen asiakkaita ovat erityisesti päätöksentekijät ja eläkeala, mutta siitä kiinnostuneita ovat myös koulutus- ja tutkimuskenttä, media ja sen kautta laajempi yleisö. Eläketurvakeskuksessa tehty tutkimus tuottaa osaltaan sitä tietopohjaa, jolle voidaan rakentaa taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä eläketurvaa.

Yhdistääkö tämän kevään seminaareja jokin erityinen teema?

– Aiheet ja tieteenalat ovat tarkoituksella monipuolisia. Yhdistävänä tekijänä on ollut etsiä sellaisia tutkimuksia, jotka ovat kiinnostavia pohdinnassa olevien uudistusten valmistelun kannalta.

Anne Iivonen

Osastopäällikkö Mikko Kautto on nimetty 1.6. alkaen johtajaksi Eläketurvakeskuksen suunnittelu-, tilasto- ja tutkimustoimintaan. Hänen johdolla ETK tuottaa osaltaan sitä tietopohjaa, jolle voidaan rakentaa taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä eläketurvaa.

Seminaarien kevätkalenteri

.....

14.3. Köyhyys Suomessa – pysyvää vai tilapäistä?

Ilpo Suoniemi, Palkansaajien tutkimuslaitos

21.3. Mikä selittää alueelliset erot työkyvyttömyyseläkkeissä?

Mikko Laaksonen, ETK

4.4. Vuoden 2005 eläkeuudistusten vaikutus eläkkeellesiirtymiskään

Roope Uusitalo, HECER

18.4. Kuinka vanhaksi voimme elää?

Elinajan pidentyminen tilastotieteilijän näkökulmasta

Juha Alho, Itä-Suomen yliopisto

25.4. Tarvitaanko perhe-eläkkeitä?

Mervi Takala, ETK

16.5. Eläkepoliittisten muutosten vaikutukset elinkaarimallilla tarkasteltuina

Niku Määttänen, ETLA

- Seminaarit järjestetään torstaisin kello 14 alkaen Eläketurvakeskuksessa Helsingissä.
- Kevätkauden ohjelma kokonaisuudessaan löytyy verkkopalvelusta www.etk.fi.
- Ilmoittautumiset etukäteen viikkoa ennen seminaaria osoitteeseen tutkimus@etk.fi.

Kokemuksen ääntä

Kuka?

Carin Lindqvist-Virtanen

- syntynyt helmikuussa 1951
- sosiaali- ja terveysministeriön vakuu-
tustosaston apulaisosastopäällikkö
- aktuaari SHV, filosofian kandidaatti
- STM:ssa vuodesta 1991 lähtien,
työskennellyt erikoistutkijana
sekä talous- ja suunnitteluosaston
apulaisosastopäällikkönä
- kokemusta kansainvälisistä työryh-
mistä: EU:n sosiaalisen suojelun
komitean, koordinaatioasetuksen
hallintotoimikunnan ja Pohjoismaisen
ministerineuvoston virkamieskomite-
an jäsen vuodesta 2006 lähtien
- aviomies ja kolme aikuista lasta
- harrastuksena kuorolaulu ja kukat.

Carin Lindqvist-Virtanen haluaa EU:n yhteiskuntapolitiikkaan eri näkökulmia

Talous sanelee liikaa päätöksiä ja valtaa siirtymässä EU:lle

Teksti: Anna-Maria Stenius | Kuvat: Karoliina Paatos

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) apulaisosastopäällikkö **Carin Lindqvist-Virtanen** on kiertänyt vuosia kansainvälisissä neuvottelupöydissä ja EU-kokouksissa. Nyt Brysselissä puhaltavat uudet tuulet, jotka kantautuvat myös Suomen sosiaalipolitiikkaan.

Jäsenmaiden yhteisten kantojen muodostaminen ei ole mutkatonta: ristiriitoja asiasisältöjen lisäksi luovat kulttuurien erot.

– Asiat menisivät helpommin, jos kaikki tekisivät päätöksiä samoin kuin me. Tosin kaikki ajattelevat varmaan samoin, Lindqvist-Virtanen nauraa.

Uudenlaista haastetta antaa myös murrosvaiheessa oleva EU:n päätösjärjestelmä, jonka toimivuutta ollaan vasta kokeilemassa.

Carin Lindqvist-Virtanen luotsaa STM:n kansainvälisistä sosiaalivakuutusasioista vastaavaa koordinoituvuutta ja hän on suomalaisedustajana EU:n sosiaalisen suojelun komiteassa, *Social Protection Committee*.

Komission ja jäsenmaiden välillä toimivan komitean kautta tehdään EU:n sosiaalipolitiikkaa koskevia keskeisiä kannanottoja ja linjauksia.

Valta siirtymässä EU:lle

Uudistuneessa EU-päätöksenteossa komissio on saanut lisää valtuuksia alueille, joilla sitä ei aiemmin ole ollut. EU:lla on myös mahdollisuus määrätä jäsenmaille taloudellisia sanktioita.

– Maan makrotalouden heikentyessä toimival-

ta siirtyy kansalliselta tasolta EU:lle, viittaa Lindqvist-Virtanen reilu vuosi sitten voimaan tulleen kuuden säädöksen pakettiin, jolla ohjataan euromaiden taloutta.

– Kun aiemmin sosiaaliturva on katsottu täysin subsidiariteettiin kuuluvaksi, ei se enää sitä ole, mikäli asioilla on vaikutusta julkiseen talouteen, hän sanoo ja uskoo muutosten vaikuttavan kansalliseen koordinaatioon ja Suomessa laajempaan ministeriöiden väliseen yhteistyöhön.

Subsidiariteetti eli toissijaisuus- tai läheisyysperiaate tarkoittaa, että päätökset on tehtävä mahdollisimman lähellä kansalaisia. EU:n tulisi toimia vain silloin, kun tavoitteet saavutetaan paremmin unionin tasolla kuin kansallisesti.

Lindqvist-Virtanen ei pidä lopputuloksen kanalta onnistuneena, jos ratkaisuja aletaan sanelulla Suomen ulkopuolelta. Esimerkiksi muista maista poikkeavaan, ainutlaatuihin eläkejärjestelmäämme *yksi malli sopii kaikille* -ajattelu ei sovi.

– Meillä on hyvin laaja asumiseen perustuva sosiaaliturvajärjestelmä, kun taas Keski-Euroopassa lähtökohta on työntekoon perustuva, hän selittää.

Lindqvist-Virtanen uskoo, että EU:n merkitys tulee myös eläkepolitiikassa korostumaan enti-

Tietojen vaihtaminen EU-maiden sisällä ei vielä suju sähköisesti. Carin Lindqvist-Virtanen kertoo, että pitkään työn alla olleen EESSI-järjestelmän käyttöönotto viivästyy näillä näkymin vuoteen 2016.

sestään. Hän pitää tärkeänä, että useampi alalla työskentelevä perehtyisi EU:n päätöksentekoprosesseihin.

Sosiaalipolitiikkaa talousasiat edellä

Pitkään jatkunut talouskriisi on jättänyt EU:ssa muut aiheet varjoonsa ja päätöksenteot lähtökohdat ovat usein talouspoliittisia.

Luvut ja talousasiat eivät ole matemaatikko Carin Lindqvist-Virtaselle vieraita asioita, sillä hän on toiminut sosiaali- ja terveysministeriössä myös budjettipäällikkönä. Talouspoliittiset realiteetit olisi hänen mukaansa otettava huomioon, mutta ne eivät saisi olla määräävä tekijä päätöksenteossa.

– Uskon vakaasti, ettei hyvää yhteiskuntapolitiikkaa voi tehdä yhdestä näkökulmasta käsin, hän sanoo ja näkee sosiaalisesta ympäristöstä nousevien ongelmien olevan riski uuteen kriisiin.

Sosiaalipolitiikasta vastaavien ministereiden ja asiantuntijoiden ääntä olisi myös tärkeä kuulla uudistustyössä. Yhtenä tärkeänä onnistumisenä komiteatyöskentelynsä aikana hän pitää köyhyystavoitetta mittaavien indikaattorien sopimista EU2020-strategiassa.

– Indikaattori ei ole hyvä, mutta se on paras, joka onnistuttiin sopimaan kiireellisessä aikataulussa. Ilman indikaattoria koko tavoitetta ei olisi saatu mukaan ja jälleen kerran olisi ollut iso EU-prosessi, jossa olisi ollut pelkkää talous- ja työllisyystavoitteita.

Ihmisten ja tietojen liikkuvuus vaatii työtä

Lindqvist-Virtanen kertoo, että jatkossa töitä riittää etenkin vapaan liikkuvuuden ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvajärjestelmän kanssa.

– Määrittelyssä ei alun perin osattu sopia, missä vaiheessa vastuu henkilön sosiaaliturvasta siirtyy oleskelumaahan. Huomiotta jäi, että asia koskee muitakin kuin liikkuvia työntekijöitä.

Soveltamisalalain uudistamista valmisteleva työryhmä esittää tuoreessa *Solmu IV* -raportissaan kuusi pikaista muutostarvetta asumiseen perustuvaan lainsäädäntöön sekä tarjoaa pohdittavaksi pidemmän aikavälin muutoksia.

Toinen suuri hanke liittyy EU-maiden sosiaaliturvatietojen sähköisen järjestelmän, EESSI:n *Electronic Exchange of Social Security Information* toteutukseen. Pitkä ään työn alla ollut järjestelmä oli määrä ottaa käyttöön vuonna 2014, mutta paperittomaan tietojen vaihtoon jäsenmaiden välillä päästään aikaisintaan vuonna 2016.

– Tietotekniikkajärjestelmän osalta joudutaan todennäköisesti aloittamaan uudestaan lähes alusta, Lindqvist-Virtanen kertoo ja toteaa, ettei komission projektiohjaus ole ollut sitä tasoa mitä olisi odottanut.

Vuosien saatossa hän on oppinut suhtautumaan vastoinkäymisiin kuitenkin tyynesti.

– Mielilausehdukseni tanskalaista kollegaa ni lainaten on: kun valitset järjestelmäsi, valitset ongelmasi. Ongelmatonta asiaa ei olekaan. ■

Eläkemaalaus valmistuu pala palalta

Indeksit perattu luihin ja ytimiin

Eläkkeiden indeksijärjestelyyn ei esitetä muutoksia, koska parannukset nykyiseen indeksiin olisi rahoitettava nostamalla eläkemaksuja. Eläkettä nauttivien sijaan maksajiksi joutuisivat nuoret.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä toteaa asiaa tarkasteltuaan, että nykyinen indeksiturva varmistaa toimeentulon säilymisen eläkeaikana.

– Olen tyytyväinen, että indeksikysymykset ovat monelta kantilta nyt perusteellisesti tutkittu ja perattu, sosiaali- ja terveysministeri **Paula Risikko** totesi vastaanottaessaan 124-sivuisen raportin.

Ministeri Risikolle tyypillistä on rikastuttaa asiapuhetta kielikuvin. Raportin luovutustilaisuudessa tammiukuussa hän puhui intuitiivisesti suuresta maalauksesta, johon hän liitti sekä valmistuneen indeksiperkauksen että kansainvälisten arvioitsijoiden pääosin myönteiset näkemykset Suomen eläkejärjestelmästä.

– Näin *eläkemaalaus* pala palalta valmistuu, hän viittasi valmistelun alla olevaan vuoden 2017 eläkeuudistukseen.

Mitä tyyliuunntaa eläkeuudistusta ilmentävä maalaus edustaa?

– Kyllä se on futurismia.

– Mutta maalaus sisältää myös riipauksen realismia, sillä ei eläkejärjestelmää voi jatkuvasti muuttaa. Koko ajan tulee miettiä tulevaisuuden ennakointia, ministeri vastasi.

Nuorille lankeaisi lasku indeksin parantamisesta

Eläkkeensaajat ovat arvostelleet nykyistä indeksijärjestelmää siitä, että ansiotason muutos vaikuttaa indeksiin alhaisella painolla. Työryhmässä eläkeläisjärjestöjen edustajat esittivät eriävän mielipiteen ja ehdottivat indeksii, jossa palkkakehitys vaikuttaisi 30 prosenttia ja hintakehitys 70 prosenttia.

Eläkeläisjärjestöjen lisäksi indeksityöryhmässä olivat edustettuina työmarkkina- ja nuorisojärjestöt sekä virkamieskuntaa ja eläketurvan asiantuntijoita. Ryhmän enemmistö ei kuitenkaan pidä oikeudenmukaisena ansiotason muutoksen vaikutuksen nostamista. Muutoksesta hyötyisivät nyt eläkkeellä olevat ja pian eläkkeel-

le jäävät ikäluokat, joiden eläke suhteessa palkkaan ja maksettuihin eläkemaksuihin on muutenkin nuorempia sukupolvia korkeampi.

Häviäjiä olisivat 1980-luvulla ja sen jälkeen syntyneet sukupolvet, joille maksutaakka jäisi kannettavaksi. Väestön ikääntyessä sekä eläkemenot että eläkemaksut nousevat joka tapauksessa tulevaisuudessa.

– Indeksien parantaminen olisi rahoitettava nostamalla eläkemaksuja. Nuoret ikäluokat maksaisivat korotettuja maksuja jopa koko työuransa, totesi työryhmän puheenjohtajana toiminut toimitusjohtaja **Jukka Rantala** Eläketurvakeskuksesta.

Näistä syistä indekseihin ei esitetty muutoksia. Ministeriöstä raportti lähtenee vielä lausuntokierrokselle.

Eläkepolitiikan linjauksia vuoden loppuun mennessä

Valmistelun alla olevat muut eläkejärjestelmää koskevat selvitykset jatkuvat pitkin loppuvuotta kahdessa kokoonpanossa. Risikko painotti, että mantraa työurien pidentämisestä alusta, keskelä ja lopusta ei ole unohdettu.

– Työn alla on asioita sekä Rantalan johtamassa työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmässä sekä valtiovarainministeriön ylijohtaja **Jukka Pekkarisen** johdolla valmistelevassa selvitysryhmässä, Risikko jatkoi.

– Kun eläkeuudistusta jatkossa viemme eteenpäin, ei indeksiasiaa tarvitse enää uudelleen palata, Risikko linjasi.

Nykymeno siis jatkuu. Eläkkeitä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä, joka huomioi palkkojen muutoksen osuuden 20 prosentin painolla ja hintojen muutoksen 80 prosentin painolla.

Teksti: Anne Iivonen

Raporttiin

Työeläkkeiden indeksijärjestelmää arvioineen työryhmän loppuraportti (STM:n raportteja ja muistioita 2012:32) www.stm.fi/julkaisut

Sorsa

Kolumnistimme Ville-Pekka Sorsa on Helsingin yliopiston tutkijatohtori

Arvioinnin arviointia

Vuosi 2013 alkoi jännittävästi Suomen eläkejärjestelmän arvioinnilla. Kuten odottaa saattoi, viesti oli valtaosin positiivinen. Työeläkejärjestelmä on kaikkea muuta kuin kriisissä ja sen vahvuudet ovat merkittäviä.

Parannuksiakin voidaan tehdä. Ehdotukset kannattaa lukea tarkasti.

Nicholas Barrin raportin ehdotukset eläkkeelle jäännin joustavoittamisesta ja karttumamekanismin muokkaamisesta pienituloisia suosivaksi ovat mielenkiintoisia eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuuden kannalta. Palaan näihin teemoihin toisella kerralla.

Keith Ambachtsheerin tekemä arvio työeläkejärjestelmän hallinnosta toistaa useita teemoja, joita olen nostanut esiin myös omassa tutkimuksessani. Kilpailun hyödyt ovat jokseenkin liioiteltuja, ulkoisista sijoituspalveluista maksetaan liikaa, eikä vakavaraisuusjärjestelmä tue riittävästi pitkäaikaista sijoittamista. Ambachtsheerin mukaan myös kotimaisten portfoliosijoitusten korkea painotus tekee järjestelmästä riskialttiin, eikä tulevien sukupolvien intressejä huomioida riittävästi.

Osa Ambachtsheerin muutosehdotuksista kannattaa ottaa vakavasti sellaisenaan. Eläkelaitosten yhteistyön lisääminen niin sanottujen vaihtoehtoisten sijoitustuotteiden ja miksei myös omistajaohjauksen aloilla olisi perusteltua kustannustehokkuuden ja toiminnan vaikuttavuuden kohentamiseksi. Nuorten aikuisten ottaminen mukaan järjestelmän päätöksentekoon jonkinlaisen tulevaisuusneuvottelukunnan muodossa taas voisi kohentaa järjestelmän legitiimi-

teettiä ja siten sen kestävyyttä.

Yksi arvion viesteistä oli, että eläkeyhtiöiden hallinnossa kiinnitetään enemmän huomiota jäsenten edustavuuteen kuin osaamiseen. Jotta yhtiöiden valvonta ja ohjaaminen olisi tehokasta, hallituksissa pitäisi istua sidosryhmien edustajien ohella ja liian kiireisten johtajien sijaan monien alojen kuten sijoitustoiminnan, viestinnän ja henkilöstöjohtamisen käytännön osajia ja arvioinnin ammattilaisia.

Tilanteen kohentaminen ei vaadi rakenteellisia muutoksia. Eläkeyhtiöiden hallintomallin kaksipuolainen rakenne on kansainvälisen eläke-rahastotutkimuksen valossa lähes optimaalinen. Sitä voisi alkaa myös käyttää hyväksi paremmin. Tämä tapahtuisi keskittämällä enemmän käytännön osaamista hallituksiin ja korkeatasoisempaa edustusta hallintoneuvostoihin. Hallitus voisi koostua työmarkkinaosapuolten ja asiakasyritysten luottamusta nauttivista monipuolisista käytännön ammattilaisista, kun taas hallintoneuvostot voisivat koostua enemmän sidosryhmäorganisaatioiden johtajista.

Kaikki ehdotukset eivät osu aivan maaliin. Vakavaraisuusjärjestelmä kaipaisi uudistuksia pitkäaikaisemman sijoitustoiminnan mahdollistamiseksi ja sijoitussalkkujen optimoimiseksi, mutta Ambachtsheerin ehdotukset eivät ainakaan sellaisenaan istu järjestelmään. Samansuuntaisia tuloksia voitaisiin kuitenkin saada aikaan myös muilla muutoksilla, kuten vakavaraisuuslaskennan aikajännettä muuttamalla.

Ehdotuksia on nyt pöydällä paljon. Nähtäväksi jääkin, miten ne huomioidaan järjestelmän kehittämistyössä.

Ville-Pekka Sorsa

Asiantuntija-artikkeli

Sanna Tenhunen
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

Kaksi viidestä varautuu eläkeikaan säästämällä

Eläkeikaan varautuminen koostuu lakisääteisen eläkejärjestelmän lisäksi vapaaehtoisesta säästämisestä. Suomessa omien säästöjen merkitys arvioidaan usein pieneksi.

■ Eläkeikaan varautumista tarkastellaan usein vapaaehtoisen säästämisen näkökulmasta. Monessa maassa lakisääteinen eläkejärjestelmä kattaakin vain vähimmäisturvan eläkeajalle, kun pääosa eläkeajan toimeentulosta on katettava muilla keinoin. Suomessa merkittävien eläkeajan tulonlähde on lakisääteisen eläketurvan kautta saatavat eläketulot.

Eläkeikaa varten säästetään kaikissa ikäryhmissä

Eläketurvakeskuksen vuonna 2011 toteuttamassa kyselyssä tiedusteltiin suomalaisilta, säästävätkö he tai ovatko aikaisemmin säästäneet eläkeikaa varten. Kysymyksen yhteydessä oli mainittu esimerkkeinä yksityiset eläkevakuutukset, talletukset, pitkäaikaissäästötilit sekä osake-, rahasto tai asuntosijoitukset.

Kaksi viidestä vastasi säästäneensä eläkeikaa varten. Säästämistä tapahtuu kaikissa ikä-, koulutus- ja sosioekonomisissa ryhmissä. Yleisin syy olla säästämättä eläkeikaa varten oli oma taloustilanne. Yli puolet säästämättä jättäneistä ilmoitti perusteeksi, ettei heillä ole ollut taloudellista mahdollisuutta säästää.

Korkeasti koulutetut, ikääntyneemmät ja yrittäjät säästävät keskimääräistä useammin (taulukko). Perus- ja keskiasteen koulutuksen käyneistä noin kolmannes ja korkea-asteen suorittaneista lähes puolet on säästänyt eläkeikaa varten.

Lähes puolet 65–69-vuotiaista ilmoitti säästäneensä eläkeikaa varten. Myös nuoret säästävät eläkeikaa varten. 25–34-vuotiaista lähes kolmannes ja 19–24-vuotiaistakin lähes joka kuu-

des on varautunut eläkeikaa varten.

Yrittäjistä 70 prosenttia ilmoitti varautuneensa eläkeikaan säästämällä. Keskimääräistä harvinaisempaa säästämisen oli opiskelijoiden ja työttömien joukossa. Opiskelijoista vajaa kuudennes ja työttömistä lähes neljännes ilmoitti säästäneensä eläkeikaa varten.

Taloudellinen tilanne heijastuu säästämiseen. Helpoksi menojen kattamisen kokevat säästävät keskimääräistä useammin. Kuitenkin myös vaikeammassa taloudellisessa tilanteessa säästetään. Erittäin hankalaksi tai hankalaksi menojensa kattamisen kokevien joukossakin lähes viidennes säästää tai on aikaisemmin säästänyt eläkeikaa varten.

Säästöjen merkitys jää usein pieneksi

Puolet suomalaisista arvioi omien säästöjen ja varallisuuden merkityksen jäävän pieneksi tai erittäin pieneksi osaksi eläkeajan toimeentulosta. Säästäneiden joukossa omien säästöjen merkitys arvioidaan hieman suuremmaksi. Kuitenkin myös eläkeikaa varten säästäneiden joukossa 11 prosenttia uskoo säästöjen ja varallisuuden merkityksen jäävän erittäin pieneksi ja 32 prosenttia pieneksi.

Se, että eläkeikaa varten säästäneistä lähes puolet arvioi säästöjensä merkityksen pieneksi tai erittäin pieneksi viittaa siihen, että eläkeikaa varten säästetään myös pieniä summia. Tausalla voi olla myös ajatus, että säästöt on tehty pahaa päivää varten tai perintöä ajatellen, eikä pelkästään eläkeajan toimeentulon tueksi.

Eläkeikaa varten säästäneet

sukupuolen, ikäluokkien, koulutuksen, pääasiallisen toiminnan ja taloudellisen tilanteen mukaan

Säästäneet	%
Kaikki	38,9

Sukupuoli	%
Miehet	39,4
Naiset	38,4

Ikä	%
19–24	15,9
25–34	31,1
35–44	49,3
45–54	39,5
55–64	43,1
65–69	47,1

Koulutus	%
Perusaste	30,5
Keskiaste	34,8
Korkea-aste	46,9

Pääasiallinen toiminta	%
Palkansaajat	41,0
Opiskelijat	15,2
Yrittäjät	70,1
Eläkeläiset	37,8
Työttömät	23,4
Muut	32,4

Menojen kattaminen	%
Erittäin hankalaa tai hankalaa	18,5
Melko hankalaa	28,3
Melko helppoa	43,7
Helppoa tai erittäin helppoa	57,2

Myös nuoret ja hankalassa taloudellisessa tilanteessa olevat säästävät eläkeikaa varten.

Sanna Tenhunen:

Varautuminen eläkeikaan – vapaaehtoisen säästämisen laajuus
Eläketurvakeskuksen raportteja
05/2012, 78 sivua
www.etk.fi/julkaisut

Teksti: Leena Seretin | Kuvat: Pirjo Mailammi

Arkkiatri Risto Pelkonen: viisaus karttuu kokemusten, virheistä oppimisen ja elämän myötä – myös teemavuonna

Sukupolvien lokerointi hyödytöntä

Parinkymmenen vuoden kuluttua työikäisiä on vain kolmannes kansasta, enemmistö ovat lapsia, koululaisia, vammaisia ja vanhuksia.

Eri-ikäisten kansalaisryhmien korostamisesta tuskin on kenellekään hyötyä. Siitä on, jos sukupolvet löytävät toisensa mielekkäissä toiminnoissa ja etenkin työelämässä, sanoo arkkiatri **Risto Pelkonen**.

Risto Pelkonen on omalla toiminnallaan, esiintymisillään ja julkisilla puheenvuoroillaan edistänyt EU:n aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden teemavuotta. Teemavuosi päättyi, mutta itse asia jäi.

Mitä jäi käteen teemavuodesta?

– Ainakaan ikääntymiseen liittyvien asioiden tikunokkaan nosto ei ole asialle haitaksi. Hieman ärsyttää, kun EU-tasolla talouskriisi peittoaa kaiken muun alleen.

– Suomessa puolestaan on puhuttu vanhuspalvelulaista, sote-uudistuksesta ja kuntarakennemuutoksesta. Itse olisin toivonut vanhanaikaista kansallista hanketta, jossa ikääntymisen teeman ympärille olisi koottu kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yritykset, arkkiatri Pelkonen sanoo.

Suomen kansan ikääntyminen ja sukupolvien ”voimasuhteet” eivät ole mikään pikku juttu. Parinkymmenen vuoden kuluttua työikäisiä on vain kolmannes kansasta, enemmistö ovat lapsia, koululaisia, vammaisia ja vanhuksia.

Pelkosen mukaan on kuitenkin epäreilua puhua huoltosuhteesta, jossa yksi työntekijä maksaa kaksi ”elättiä”. Ikäihmiset ovat jo kantaneet kortensa kekoon ja maksavat edelleen eläkkeistään veroa ja terveyskeskuskäynneistään maksuja.

– Huoltosuhteesta puhuttaessa ohitetaan liian leppästi tieto siitä, että vanhat ihmiset ovat yhä terveempiä ja omatoimisempia, ja he tekevät valtavan määrän vapaaehtoistyötä, joka ei näy bruttokansantuotteessa. Tässä Suomi on aivan maailman huippua. Vanhukset eivät ole vain taakka, vaan ilmaista työvoimaa ja viisauden jakajia.

Työelämä tuhlaa

Risto Pelkosen mielestä ongelma ei ole vanhojen määrän kasvu, vaan nuorten ikäluokkien pieneneminen. Ongelmat leijuvat asenneilmastossa, jotka heijastuvat työelämään ja työuriin. Nuoruutta ihailevassa Suomessa ei yksinkertaisesti ole mielletty, että ikärakenne muuttuu, ja eri sukupolvien on linkityttävä toisiinsa entistä tiiviimmin.

Vanhuus ja viisaus ovat sikäli veljiä tai siskoja keskenään, että vanha ihminen on mitä luultavammin elänyt viisaasti tai ainakin tietää, miten pitäisi elää. Tärkeintä on hyvä elämä, arkkiatri Risto Pelkonen sanoo.

Työnantajat ovat väärässä, jos irtisanovat varttuneet ja kokeneet työntekijänsä. Eivätkä käytä heidän kokemukseensa perustuvaa tietoa ja viisautta hyväkseen.

– Työelämässä on tärkeää, että siellä on erikäisiä ihmisiä. Työnantajat ovat väärässä, jos irtisanovat varttuneet ja kokeneet työntekijänsä. Eivätkä käytä heidän kokemukseensa perustuvaa tietoa ja viisautta hyväkseen. Ihmisen henkilökohtaista tuottavuutta on vaikea mitata, mutta kaikki tieto puhuu kyllä sen puolesta, että kokeineella ihmisellä on paljon annettavaa.

Työurien jatkamisen kannalta Pelkonen mielestä Suomessa on peräti outo tilanne: on paljon työttömyyttä ja irtisanomiset ovat herkässä. Työnantajat arvelevat, että joskus tulevaisuudessa sitten otetaan reservistä voimia.

– Tässä mielessä työnantajat ovat väärässä. Työyhteisöjen ikäjakauman pitäisi olla mahdollisimman laava, jotta osaamista ja tietoa siirtyy varttuneilta nuorille.

– Yksi pulma on myös työterveyshuollon ulkoistaminen. Ulkoistettu työterveyshuolto hoitaa vastaanotolle tulevia, mutta ei etsi työmaalta sairauksille altistavia ja työkyvyttömyyttä uhkaavia ansoja, Pelkonen arvioi.

Hänen katsannossaan on käsittämätöntä, että Suomessa on suuri joukko nuoria, jotka joutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle jo kolmikymppisinä. Jotain on pahasti pielessä – ei niinkään nuorisessa, vaan työelämässä.

Vanhuus on arvokasta

Milloin ihminen on vanha tai jopa vanhus? 80-vuotias Risto Pelkonen on tähän kysymykseen mitä oivallisista vastaaja.

– Ei vanhuutta voi määritellä. Vanhuus on mielestäni hienoin arvonimi, jonka ihminen voi saavuttaa. Sehän merkitsee, että on elänyt viisaasti. Totta kai täytyy muistaa, että geneettiset tekijät painavat, eivätkä kaikki viisaasti elävätkään elä vanhoiksi. Jokainen päättäköön itse, milloin on vanha, Pelkonen kuittaa.

Hänen mielestään vanhat ihmiset eivät aina

tee oikeutta vanhuudelle, kun piilottelevat ja kuorruttavat ikäänsä. Miksi ihmeessä: heidän pitäisi olla ylpeitä siitä, että ovat saaneet elää pitkään?

– Vanhat voisivat olla ylpeitä vuosistaan ja luottaa itseensä, sillä viisaus karttuu kokemuksen, virheistä oppimisen ja elämän myötä.

Pelkonen saa usein apua matkalaukkujensa kantoon junissa ja ratikoissa, myös paikka ratikassa heltiää herkästi.

– Tosin vaimoni **Kristiina** laittaa minut aina istumaan ratikassa ikkunan puolelle, etten koko ajan olisi tarjoamassa istuinpaikkaa jollekulle toiselle. Olen saanut sellaisen kasvatuksen, että varsinkin miehenä minun kuuluu antaa istuinpaikka naiselle, Pelkonen kertoo ja hekottaa, että kerrankin hän antoi ratikassa paikan vanhalle, kepin kanssa kulkevalle miehelle. Paljastui, että kyseessä oli opiskeluaikainen kurssikaveri.

Muistisairaus jäytää

Demografiseen muutokseen on Pelkonen mielestä syytä suhtautua vakavasti, vaikka ikäihmiset ovat yhä terveempiä ja toimintakykyisempiä. Nykyajan ”syöpä” on lisääntyvä muistisairaus samanaikaisesti, kun itse syöpäkasvaimet on saatu hyvin tuloksin selätettyä. Suomi on tässäkin suhteessa hyvässä maailman maineessa.

– Kun väestö vanhenee, eittämättä muistiheikkous ja -sairaudet lisääntyvät. Tämä on suuri inhimillinen tragedia ja vakava pulma, sillä muistisairaiden hoitamiseen tarvitaan paljon ihmistyövoimaa. Sehän nyt näyttää olevan hupenemassa Suomessa.

– Uskon, että muistisairauteen löytyy lääketieteellisiä keinoja lähivuosikymmeninä, mutta siihen en usko enkä sitä toivo, että ihmisen elinikää voitaisiin keinotekoisesti pidentää. Vanhenemisen prosesseista tiedetään lopultakin vielä kovin vähän, arkkiatri Risto Pelkonen sanoo. ■

Professori Juho Saari tunnistaa
eläkeläisköyhälistön

Suomenseisojien maa

Vuokralla asuva Leipäjono-Suomi ei pääse
koskaan kunnolla eläkkeelle.

Suurin osa ikääntyvistä voi odottaa eläkeikää hyvillä mielin. Heidän toimeentulonsa on varmemmalla pohjalla kuin milloinkaan aiemmin Suomen historiassa. Mikä on aktiivisia eläkepäiviä odotellessa, kun omistus-asunto on maksettu, perintö hämmöttää, työeläke on vähintään kohtuullinen ja fysiikkakin pelittää.

Sitten meillä on toinen joukko ihmisiä. Niitä, joiden *parasta ennen* -päiväys työmarkkinoilla meni 1990-luvun lammassa tai jotka ovat muuten vain elättäneet itsensä matalapalkka-aloilla. He asuvat usein yksin vuokralla ja saavat erilaisia sosiaalietuuksia, kuten asumis-, työmarkkina- ja toimeentulotukea. Joukossa on myös vanhuseläkeläisiä.

Etuuksien ja menojen välisen kuilun he kirivät leipäjonosta saatavalla ruoalla. Sen ansiosta he selviävät juuri ja juuri. Itä-Suomen yliopiston hyvinvointisosiologian professori **Juho Saari** kutsuu näitä ihmisiä Suomenseisojiksi, sillä he jonottavat leipäjonoissa, viikoittain, satoi tai paistoi. Termi on lainattu eräältä avustustyöntekijältä.

Saari on tutkinut leipäjonoja kahdeksassa suuressa kaupungissa ympäri Suomen. Kunnallissalan kehittämissäätiön rahoittamaa hanketta varten on haastateltu noin 3 000 leipäjonon asiakasta. Leipäjonottajien suuri enemmistö ei ole nuoria tai keski-ikäisiä ajelehtijoita. Tyypillinen jonottaja on yhä useammin yli 50-vuotias työtön tai pienellä eläkkeellä painiskeleva yksin vuokralla asuva henkilö. Eikä heitä ole vain muutamia satoja, vaan tuhansia.

– Heidän vuokransa ja muut elinkustannuksensa nousevat nopeammin kuin eläkkeet ja sosiaalietuudet yhteensä. Se johtaa pysyvään niukkuuteen, Tieteen päivillä Helsingissä puhunut Juho Saari sanoo.

Saari perää yhteiskunnallista murrosta ja suuren ikäluokkien solidaarisuutta. Pieniä työeläkeitä saavien tilanne on parantunut ja takuueläke on tärkeä uudistus. Ratkaisevaa olisi kuitenkin asumiskustannusten kohtuullistaminen.

– Leipäjonon asiakkaat asuvat usein kuntien, yleishyödyllisten yhteisöjen tai työeläkeyhtiöiden asunnoissa. Heikoimmin toimeentulevat rahoittavat siis meidän muiden eläkeitä, professori Juho Saari sanoo.

Teksti: Leena Filpus
Kuva: Kai Widell

Antti Mielonen
Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus

Mitä Hollannista voisi ottaa opiksi?

Hollannin työkyvyttömyyshistoria hakee vertaistaan koko maailmassa. Hollannista puhuttiin "Euroopan sairaana miehenä" 1980- ja 90-luvulla. Sairas mies tervehtyi. Tilanteen kohentuminen ei perustunut poppakonsteihin, vaan sitkeisiin järjestelmämuutoksiin.

■ Pahimmillaan työkyvyttömyysetuuskien määrä hipoi Hollannissa jo miljoonaa henkilöä 2000-luvun alussa. Käytännössä tämä tarkoitti, että työikäisestä väestöstä joka kymmenes sai työkyvyttömyysetuutta ja maalla oli kyseenalainen kunnia olla maailman "johtava" työkyvyttömyyseläkemaa.

Maan työkyvyttömyyseläkejärjestelmään tehtiin merkittäviä muutoksia 2000-luvun puolivälin tienoilla. Muutosten johdosta uusien eläkkeensaajien määrät ovat suorastaan romahtaneet. Vastaavaa kehitystä ei ole nähty missään muussa teollistuneessa maassa.

Suuriin työkyvyttömyys- ja varhaiseläkeläisten määrään on osittain ollut syynä erityisesti ikääntyneiden työttömyysongelman hoito eläkejärjestelmän kautta. Lisäksi etuuskien piiriin pääsy on ollut kohtalaisen helppoa työkyvyttömyyskriteerien ollessa matalat. Vanhan eläkejärjestelmän ongelmia sekä sairauspoissaoloja on pyritty vähentämään monien eri toimien kautta. Jotkut niistä ovat olleet erittäin radikaaleja, toiset hienovaraisempia muutoksia.

Työkyvyttömyyskriteereitä alettiin tiukentaa jo 1980-luvulta lähtien ja samalla jo eläkkeellä olevien työkyvyttömyysasteet arvioitiin uudelleen. Näitä uudelleenarviointoja Hollannissa tehtiin useita, joista viimeisin saatiin päätökseen vasta muutama vuosi sitten. Toimenpiteillä ei kuitenkaan ole ollut pitkäkestoisia vaikutuksia etuudensaajien määriin.

Työnantajien velvoitteet ratkaisevia

Fokus siirtyi työpaikoille ja erityisesti sairauspoissaoloihin. Vuonna 1994 työnantajat veloitettiin maksamaan työntekijän sairastuessa kuuden viikon ajalta sairausajan palkkaa. Tämä johti välittömästi merkittävään sairauspoissaolojen vähenemiseen ja velvollisuutta pidentettiin lähes saman tien yhteen vuoteen. Samalla kaikki työnantajat veloitettiin järjestämään sairauspoissaoloja seuraava ja ennaltaehkäisevä työterveyshuolto yksityisten palveluntarjoajien tai oman työterveyshenkilöstön kautta.

Vuonna 2002 esiteltiin laki, joka määritteli erittäin tarkasti erityisesti työnantajan velvollisuudet työntekijän

sairaspoissaolon aikana. Käytännössä lakiin on kirjattu yksityiskohtaisesti tietyn poissaoloviikon aikana tehtävät toimenpiteet työhönpaluun edistämiseksi. Lisäksi vuonna 2004 työnantajan palkanmaksuvelvollisuutta pidentettiin kahteen vuoteen ja enimmillään jopa kolmeen, jos työnantaja ei ollut toiminut lain edellyttämällä tavalla.

Näin julkinen sairauspäiväraha järjestelmä käytännössä lakkautettiin ja sairausajan sosiaaliturva yksityistettiin palkansaajien osalta. Sosiaalivakuutuslaitoksen vastuulle on jäänyt ainoastaan velvollisuus valvoa lain noudattamista ja tehdä päätös sen perusteella kahden vuoden sairausajan jälkeen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä tai hylkäämisestä.

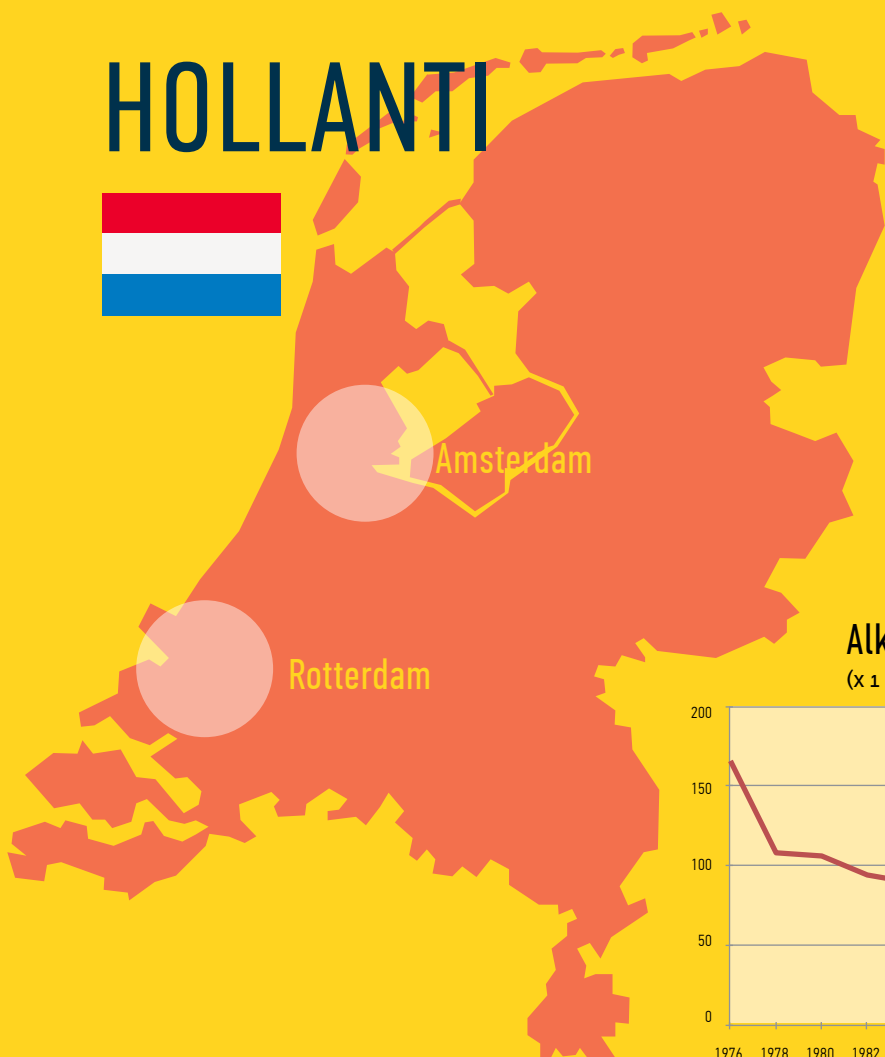
Työnteko kannattaa aina

Vuonna 2006 voimaan tullessa uudessa työkyvyttömyyseläkejärjestelmässä on puolestaan kiinnitetty erityistä huomiota työnteon kannustavuuteen. Järjestelmän kantava idea on pyrkiä tukemaan henkilön jäljellä olevaa työkykyä, eikä niinkään määrittää sitä miten työkyvytön hän on. Osatyökykyisiä järjestelmä kannustaa tekemään töitä niin, että työssä ansaitusta eurosta aina vähintään kolmasosa jää käteen. Hollannissa osa-aikatyö on yleistä ja näin myös osatyökykyisillä henkilöillä on periaatteessa hyvät mahdollisuudet työllistymiseen.

Näyttäisi siltä, että tiukat vaatimukset erityisesti työnantajille ovat vähentäneet sairauspoissaoloja ja sitä kautta vähitellen myös työkyvyttömyyseläkkeiden määriä. Toisaalta määräaikaiset työsuhteet, joilla vaatimuksia voidaan kiertää, ovat lisääntyneet ja rekrytoinneissa huomio kiinnitetään entistä enemmän hakijan terveydentilaan, vaikka laki tämän kieltäkin.

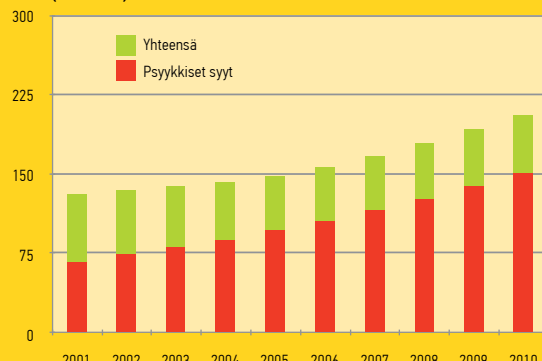
Myös nuorten tilanne näyttää heikolta. Eläkettä saavien määrä on noussut merkittävästi, erityisesti psyykkisten syiden vuoksi. Hollannissa on kuitenkin herätty myös tähän ongelmaan ja järjestelmä uudistettiin vuoden 2011 alussa. Jää vielä nähtäväksi, mitkä ovat uudistuksen tulokset. Jos jotkut seikat ovat kuitenkin Hollannissa varmoja, ne ovat jatkuvat muutokset ja dynaaminen ote sosiaalipolitiikassa.

HOLLANTI

Nuorten työkyvyttömyysjärjestelmän etuudensaajat

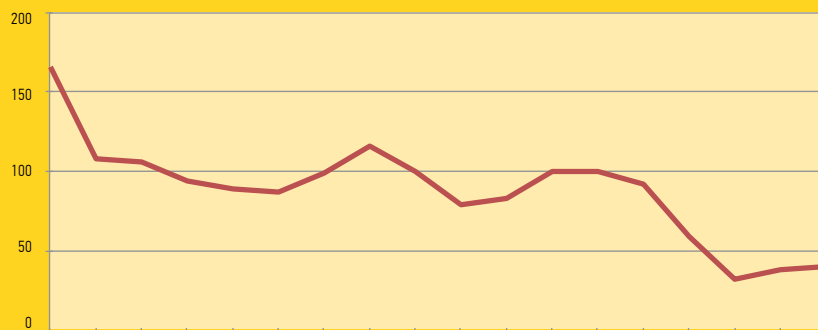
(x 1 000)

Lähde: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekering (UWV)

Alkavat työkyvyttömyyseläkkeet Hollannissa

(x 1 000)

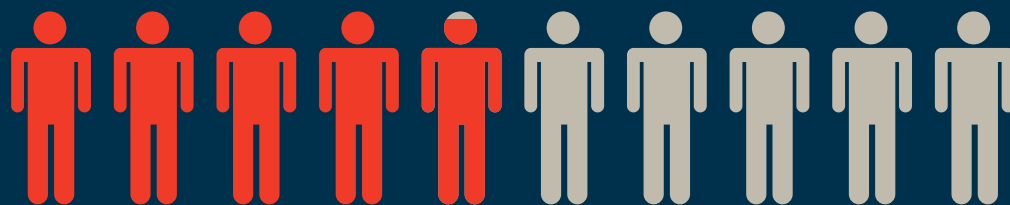

Lähde: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekering (UWV)

Osa-aikatyöntekijöiden osuus työssäkävivistä

vuonna 2011, %

Hollanti 49,1 %

Suomi 14,9 %

Lähde: Eurostat Labour Force Survey 2011

REPORTAASI

SUOMUSSALMI lykkii eteenpäin

Teksti: Antti Karkiainen | Kuvat: Miska Puumala

Lähes joka toinen suomussalmelainen on eläkeläinen. Vuonna 2040 huollettavia on jo puolet enemmän kuin työikäisiä. Uusi kunnanjohtaja uskoo silti tulevaisuuteen.

*Eläkeläinen, Sisko Manninen,
teki työuransa postikonttorissa.
Nyt on aikaa potkukelkkailla.*

Pohjamaali, ok. Seuraavaksi lakkakittiä, pohtii Aku Matero (vas.). Niilo Keränen sekoittaa maalia. Työpaja Hanslankarit opettaa työelämävalmiuksia mielekkään tekemisen kautta.

Pakkopa se on joskus maalimale siirtä, sanoo Aku Matero, 21.

Viimeiset yhdeksän kuukautta hän on tehnyt puutöitä Hanslankarit työpajalla, ensin työharjoittelussa ja nyt palkkatuella.

– Mehtäkonekoulun olen käynyt, mutta täällä on jorkkaisella vakikuskit. Ei sinne mahu.

Seitsemän kertaa pääkaupunkiseudun kokoisella Suomussalmella on kahdeksan avointa työpaikkaa. Koko Ylä-Kainuun työmarkkina-alueella paikkoja on 21.

Autonasentajaksi opiskelu kiinnostaisi, mutta muutto kotikylältä Kajaaniin ei houkuttele.

Suurin osa nuorista ja vähän vanhemmistaikin lähtee pois – se on luonnon laki. Viime vuonna vain Kouvola kärsi suuremman muuttotappion kuin Suomussalmi. Neljässäkymmenessä vuodessa väkimäärä on puolittunut 9 000 kuntalaiseen.

Jotain pitäisi keksiä

Toukokuussa aloittanut kunnanjohtaja, **Asta Tolonen**, hymyilee kunnantalon kokoushuoneessa, powerpoint-kaukosäädin kädessään.

Hän uskoo kunnan tulevaisuuteen. Palvelut ovat väestön määrään nähden hyvät. On kainusta luontoa, **Ilmari Kiannon** kulttuurihistoria, Raatteen tien sankaritarinat ja marjanpoiminnan maailmanmestaruuskisat. Suomussalmi sai ainoana Kainuun kuntana puhtaat paperit valtiovarainministeriön rapakuntaselvityksestä (2010).

– Ei se Helsinki mikään onnela ole. Täällä on kaikki valmista. Moni nuori olisi valmis palamaan, jos olisi töitä.

Kunnan neljästä suurimmasta yrityksestä kolme on lomauttanut työntekijöitä.

– Eihän se kivaa ole, mutta täällä on totuttu kausivaihteluun. Työvoima on joustavaa, jotkut jopa odottavat lomautuksia metsästyskauden aikaan, kertoo kunnanjohtaja.

Silti, jotain on keksittävä, pian. Lähes joka toinen suomussalmelainen on eläkeläinen. Vuonna 2040 huollettavia, lapsia tai vanhuksia, on puolet enemmän kuin työikäisiä.

– En tiedä onko se edes taloudellisesti mahdollinen yhtälö, arvelee Tolonen.

Kunta elää jo nyt valtionosuuksien varassa. Tolonen uskoo, että kuntaliitokset ja uusi maakunnallinen yhteistyö luovat paremman pohjan

Vanhushuoltosuhde

Suomussalmi: 42,1
Koko maa: 27,7.

Vanhusten määrä sataa työikäistä kohti.

– Täällä on hyvä kasvattaa lapset, sanoo Suomussalmelle muuttanut Janne Autere. Ennen elämysmatkailua hän on ollut mukana ravintola- ja hotellibisneksessä.

tulevaisuudelle. Riitoihin kaatuneen Kainuun maakuntakokeilun raunioille ollaan perustamassa Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymää.

– Se oli hyvä kokeilu, eihän me muuten jatketaisi. Säästöjä tuli.

Mutta nyt tarvitaan kasvua.

Tolonen tuumii sitä löytyvän ainakin kaivos-teollisuudesta ja matkailusta.

– Myös etätyöläisten haaliminen on tärkeää, hän huomauttaa.

Viisumivapaudesta mahdollisuuksia

– Joo, vaellussukset löytyy. Ei tarvitse monoja, **Janne Autere**, 42, vastailee puhelimeen.

Työttömyysaste

Suomussalmi: 16,8
Koko maa: 6,9 (12/2012)

Veijo (vas.) ja Arvo Juntusen (eivät sukua) mielestä eläke-
iän nostaminen on parempi vaihtoehto kuin etuuksien leikkaaminen.

Väestöllinen huoltosuhde

Suomussalmi: 75 (2010), 150 (2040)
Koko maa: 51 (2010), 72 (2040)

Vanhusten ja lasten määrä sataa
työikäistä kohti.

Kuva: Antti Karkiainen

Mahis-kerhon tytöistä muodostui tiivis kaveriporukka: Lilja Kinnunen (vas.), Tiina Kela, Suvi Kaikkonen, Sisko Kemppainen ja Helmi Kinnunen (etualalla).

Mahis tukee nuoren kehitystä

■ Nuorten Akatemian Mahis-toiminta on suunnattu vaikeassa elämäntilanteessa oleville nuorille.

Mahis-ryhmien projekteina on toteutettu muun muassa näytelmiä, graffiti-taidetta ja nuorisotalon remontteja.

– Olennaista on se, että toiminta on nuorten itsensä suunnittelemaa. Kun tekemisessä on into, muut asiat tulevat luontevasti siivellä, kertoo Nuorten Akatemian toiminnanjohtaja **Heikki Vuojakoski**.

Valmiina töihin -puheeksiottamisen malli antaa Mahis-ohjaajalle valmiudet keskustella nuorten työelämäasioista, kuten pimeästä työstä ja eläkkeestä.

Eläketurvakeskus tukee toimintaa osana Valmiina töihin -koululaiskampanjaansa.

Luonnosta on eletty ja eletään nyt, ymmärtää elämysyrittäjä. Hän on saapunut kylpylähotelli Kiannon Kuohuun puimaan matkailualan yrittäjien synergiaetuja.

– Se oli hiihtovaraus Kuivajärveltä Raatteen tielle. Sotahistoriaa ja luonnossa selviytymistä.

Vuoripuro.com-yrityksen perustaja sopii täydellisesti kunnan markkinointisuunnitelmaan: Autere halusi Oulusta paikkakunnalle, jossa on luontoa ja hyvä kasvattaa lapset. Emännän kotipaikasta saatiin perheelle pesä ja leppoisa elinympäristö.

Vuoripuroista voi muodostua joki, jolle on tarvetta: valtaosa kunnan yhteisöverosta tulee kausivaihtelulle alttiista metsän myynnistä.

Toistaiseksi suurin osa yrityksen tuloista tulee vielä verkkokaupan seikkailuvälinemyynnistä.

– Tällainen yhdistelmäyrittäjyys sopii paikkakunnalle. Elämyspuoli varmasti kasvaa Suomen ja Venäjän välisen viisumivapauden myötä.

Työn luonne muuttunut

Kiekot kumahtelevat kaukalon seinään. Viileä ilma vaimentaa hienhajua.

Maitotiloja

1960-luvulla: 800,
vuonna 2013: 32

*Antti Vikholm (etualalla)
ja Petri Himanen tekevät
arvokasta nuorisotyötä
jäähkiekon parissa.*

– Täällä olen melkein joka ilta, sanoo luokanopettaja, junnuvalmentaja, **Antti Vikholm** ja ohjenta Hartsport-pullon kentälle.

Kaukalossa lämivät Suomussalmen Pallon (SUPS) F-juniorit ovat viiden vuoden päästä suuren päätöksen edessä – mistä jatkokoulutuspaikka.

Viime kevään yhteishaussa noin joka kahdeksas kunnan nuorista jäi ilman opiskelupaikkaa. Kun yhtälöön lisätään maan keskiarvoa korkeampi nuorisotyöttömyys, syrjäytymisriski kasvaa huolestuttavaksi.

Käytännössä joka kymmenes suomussalmelainen nuori (15–29-vuotias) tarvitsee etsivän nuorisotyön apua. Luku on pysynyt samana, vaikka kunta panostaa nuorille suunnattuihin palveluihin.

Maailma on muuttunut, työn luonne on muuttunut, kunta on muuttunut.

– Ennen töitä sai ilman koulutustakin, kun kehtas vaan tehdä. Nyt voimailotuksellakin riittää, että yksi painaa nappia, sanoo Vikholm.

Kesäisin oli uitto, maitoa tuotettiin 800 tilalla. Nyt penätään koulutusta, ja sellaista saadakses on lähdeittävä muualle.

– Täällä on ollut aika synkkiäkin kausia: välillä nuoret tappo ihtejään. Helposti jäähään kotiin makoilemaan, jos ei ole harrastuksia, summaa joukkueenjohtaja **Petri Himanen**.

Nuoret tarvitsevat unelmia

Viisi Ruukinkankaan yläkoululaista hihittelee ringissä.

– Voisin ehkä haluta poliisiksi tai lääkäriksi, sanoo **Suvi Kaikkonen**.

Kotikylältä, Ahjolasta, koulumatkaa kertyy 70 kilometriä. Syrjäkylässä on aikaa unelmoida, mutta vaikea olla teini-ikäinen.

– Ei siellä ole mitään: metsästä ja luen kirjoja.

Kun kuuntelee tyttöjen iloista puheensorinaa, on vaikea kuvitella, että vielä vuosi sitten he kyrräilivät ujoina toisiaan.

Koulun nuoriso-ohjaajan, **Miia Juntusen**, perustama Mahis-kerho muutti kaiken. Yksinäisyydestä ja koulukiusaamisesta kärsivistä tytöistä muodostui tiivis kaveriporukka. Yhdessä he piirtävät mangaa, leipovat myyjäisiin ja kehittelevät ideoita reissujen rahoittamiseksi.

– Kunnan pitkät välimatkat vaikeuttavat ensihoitoa, kertoo ambulanssikuski Jaana Kyllönen. Vieressä ensihoitaja, Ari Vanhanen.

Viimeksi tytöt kävivät omin päin Kuopiossa.

– Kerho on muuttanut koko elämäni. Olin ulkopuolinen ja sulkeutunut, nyt uskallan olla enemmän oma itseni, kertoo lähihoitajaksi tähtäävä **Tiina Kela**.

Tyttöjen suurin yhteinen ponnistus oli oman valokuvanäyttelyn järjestäminen Suomussalmen kirjastoon. *Luonnollisesti*-näyttelyn ideana oli kuvata tytöistä voimauttavat muotokuvat. Jokainen sai kirjoittaa kuvan yhteyteen ajatuksen kauneudesta.

”Joskus tahtoisin olla nätti, mutta usein pidän kauneutta yliarvostettuna”, kirjoitti **Lilja Kinnunen**.

Isona hän haluaa tehdä jotain luovaa, kuten vaatesuunnittelijan ammatista unelmoiva **Sisko Kemppainenkin**.

Nintendo-peleihin hurahtanut **Helmi Kinnunen** tähtää Suomen pelastajaksi povatulle pelialalle.

– Ensin hoidan Kajaanin IT-lukiosta tuplatutkin.

Ehkä unelmien toteuduttua osa tytöistä haaveilee työn ja perheen yhdistämisestä luonnonläheisessä kotikunnassa. ■

Peruskouluja

1990-luvulla:
30 koulua,
vuonna 2013:
6 koulua

PALLO HALLUSSA

Peter Lindström
Tiedottaja
Eläketurvakeskus

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia. Lisää luettavaa muiden maiden eläketurvasta löydät Etk.fi-verkkopalvelusta.

YHDYSVALLAT

Romahdus uhkaa elintaso

■ Tulevien eläkeläisten elintaso uhkaa romahtaa Yhdysvalloissa.

Tuoreen tutkimustiedon mukaan yksityisen sektorin työntekijöistä arviolta enää 40 prosenttia on jonkinlaisen lisäeläkejärjestelmän piirissä.

Ongelmaa kärjistää etuusperusteisten järjestelmien väheneminen ja maksuperusteisten yleistyminen.

Kymmenen vuotta sitten etuusperusteinen eläketurva oli noin 50 prosentilla eläkkeelle siirtyvistä, nyt enää 42 prosentilla. Samaan aikaan maksuperusteiset, sijoitus- tuottoihin perustuvat järjestelmät ovat pärjänneet heikosti. Tilannetta pahentaa pitkään ennätysalhaisena jatkunut korkotaso.

Eläkevuosiaan varten 55–64-vuotiaat ovat säästäneet keskimäärin vain 120 000 dollaria.

The Washington Post 6.1.

YHDYSVALLAT JA KANADA

NHL-pelaajille uusi eläkejärjestelmä

■ Pohjois-Amerikan jääkiekkoliiga NHL:n pelaajat ovat saamassa uuden eläkejärjestelmän.

Pelaajat ja liiga solmivat tammikuussa uuden työmarkkinasopimukseen. Samalla päättyi liigan viisi kuukautta kestänyt työsulku.

Pelaajien eläkejärjestelmä säilyy etuusperusteisena. Järjestelmän yksityiskohtia hiotaan talven aikana.

Kaudesta 1993–94 lähtien eläkejärjestelmän jäsenyys on edellyttänyt pelaajalta vähintään 400 ottelua. Yli puolet pelaajista pelaa alle sata ottelua uransa aikana.

NHL-pelaajan ura kestää keskimäärin 5–6 kautta. Pelaaja ansaitsee keskimäärin 2,45 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria kaudelta.

Pionline 7.1., Wikipedia 10.1.

ARGENTIINA

Vanhuusköyhyys vähentynyt

■ Argentiinan eläkejärjestelmä on kehittynyt vuoden 2001 talouskriisin jälkeen hyvään suuntaan.

Argentiina on ottanut määrätietoisia askeleita vanhuusköyhyyden vähentämiseksi, arvioi kansainvälinen sosiaaliturvajärjestö ISSA. Maa on onnistunut parantamaan varsinkin eläketurvan kattavuutta: eläkkeeseen oikeutettujen yli 65-vuotiaiden osuus on 10 vuoden aikana noussut 70 prosentista 90 prosenttiin. Eläkeläisköyhyys on vähentynyt varsinkin naisilla ja alemmissa tuloluokissa.

Argentiinan järjestelmän kehittyminen johtuu myös hyvästä taloussuhdanteesta. Vuoden 2001 kriisin jälkeen maan bruttokansantuote on kasvanut yhdeksän prosenttia vuodessa.

ISSA Social Security Observer 19

TANSKA

Sijoitusriskit luupin alle

■ Tanskan finanssivalvonta vaatii eläkelaitoksia avaamaan vaihtoehtoisten sijoitusten arvolaskelmat.

Vaihtoehtoisilla sijoituksilla tarkoitetaan esimerkiksi raaka-aineita, hedge-rahastoja sekä kiinteistöjä. Suosittuja vaihtoehtoja ovat myös infrastruktuuriin ja uusiutuvaan energiaan keskittyvät projektit. Moni tanskalainen eläkelaitos on lisännyt niitä sijoitussalkkuunsa alhaisen korkotason vuoksi.

Finanssivalvonta huomauttaa, että vaihtoehtoisten sijoitusten markkinat poikkeavat perinteisistä rahoitusmarkkinoista. Lisäksi niiden riskit eroavat merkittävästi perinteisistä riskeistä, ja myös arvo ja tuotto-odotukset voivat olla vaikeasti määriteltävissä.

Finanssivalvonta vaatii uudet laskelmat kesäkuuhun mennessä.

IPE Real Estate 3.1.

RUOTSI

Superrahasto syntymässä?

■ Ruotsin poliittiset puolueet ja työmarkkinajärjestöt vääntävät pian kättä AP-eläkerahastojen tulevaisuudesta. Osapuolet pohivat, miten viiteen eri rahastoon kertynyttä pääomaa, noin 900 miljardia kruunua, hallinnoidaan tulevaisuudessa.

Viime syksynä Ruotsissa julkistettiin selvitys, jossa ehdotettiin maan AP-rahastojen yhdistämistä. Tiettävästi ainakin kokoomuspuolue kannattaa ehdotusta, kun taas sosiaalidemokraattien kanta on epäselvä.

Jos rahastojen yhdistäminen toteutuu, tuloksena saattaa olla uusi viranomainen, niin sanottu Eläkereservihallinto.

Ruotsin poliittisten asiantuntijoiden mukaan eläkerahastojen tulevaisuudesta voi odottaa vuosia kestäviä neuvotteluja.

SVD 4.1.

AUSTRALIA JA UUSI-SEELANTI

Seilausta yli merien

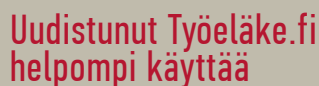
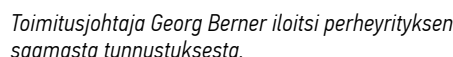
■ Australia ja Uusi-Seelanti ovat käynnistämässä eläkesäästöjen siirtoa maiden välillä.

Australian parlamentti hyväksyi marraskuussa sopimuksen, joka sallii kahdessa eri maassa syntyneiden eläkesäästöjen yhdistämisen sekä estää kahteen maahan samanaikaisesti maksettavat vakuutusmaksut. Uusi-Seelanti hyväksyi sopimuksen jo vuonna 2010.

Australian ja Uuden-Seelannin eläkesopimus on osa hanketta perustaa yhteistalousalue, joka vapauttaa pääoman ja ihmisten liikkumisen yli rajojen.

Maiden välinen muuttoliike on kasvanut nopeasti. Parin vuoden aika noin 50 000 uusiseelantilaista on muuttanut Australiaan ja noin 14 000 australialaista Uuteen-Seelantiin.

International Update December

Työeläke.fi:tä tehokkaasti hyödyntämällä voi uutisen tai verkkosivun jakaa Facebookissa. (ETK)

Palkinto jaettiin nyt kolmannen kerran. Suomen työelämäpalkinnon myöntää rahasto, jonka ovat perustaneet sosiaali- ja terveysministeriö sekä Sitra. (STM)

– Usein unohtuu, että työssä jatkaminen on kahden kauppa. Siksi työnantajan suhtautumista työssä jatkamiseen on syytä tarkastella yhtä intensiivisesti kuin työntekijöiden ajatuksia työuriensa pidentämisestä, huomauttaa Kevan tutkimus- ja kehittämisasiantuntija **Risto Kaartinen**.
(Keva)

Yhtiöiden hallintoelimet käsittelevät tämän kevään aikana suunnitelman yhteen-sulautumisesta. (Eläke-Fennia)

EU:n aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden teemavuosi kiihdytti talkoohengessä eteenpäin.

Vierivään kiveen vauhtia

■ Sukupolvien väliselle työlle on saatu nostetta ja näkyvyyttä, ja monet hankkeet jatkuvat teemavuoden jälkeenkin, tiivistää erikoistutkija **Marjo Wallin** Työterveyslaitokselta. Hän toimi viime vuoden ajan aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden teemavuoden sihteerinä Suomessa.

Wallinia on hämmentänyt se, että EU ei varannut teemavuodelle senttiäkään, ja Suomessakin satoja tilaisuuksia ja lukuisia hankkeita on pyritetty enimmäkseen vapaaehtoisvoimin, osin Raha-automaattiyhdistyksen tuella.

Vanhuus rokkaa, aina on oikea ikä, neljän polven treffit, iloista ikääntymistä, muistikävelyä, kaikenikäisten messut ja niin edelleen. Viime vuonna vietetyn EU:n teemavuoden tiimoilla tapahtui paljon paikallistasolla. Liikkeelle on pykätty erilaisia hankkeita, lehdistä on kirjoiteltu kilometrimäärin palstoja ihanasta ja joskus vähemmän viehkeästä vanhuudesta.

Tosiasia on, että Suomi Euroopan etunenässä vanhenee, ja tämän väestörakenteen kanssa on tultava toimeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi EU:n teemavuoden Työterveyslaitoksen mobilisoitavaksi ja koordinoitavaksi. Rahaa teemavuodelle ei annettu sen kummemmin EU:n suunnalta kuin ministeriöstäkään, vaan Työterveyslaitos irrotti omasta väestään työvoimaa teemavuoden toteuttamiseen.

Ja kuten mallioppilas Suomi aina EU:ssa toimii, niin nytkin; Työterve-

yslaitos teki kaikkensa ja antoi osaa- misensa. Raha-automaattiyhdistys on antanut teemavuoden hankkeisiin sekä yleisavustuksia että hankerahoitusta.

Mitä jäi käteen?

– Varmasti paljonkin jäi teemavuodesta käteen. Sukupolvien väliseen kohtaamiseen on tullut uudenlaisia eväitä muun muassa Vanhustyön Keskusliiton tilaisuuksista neljän polven treffit.

– Työelämässä olemme yrittäneet vyöryttää Työterveyslaitoksen jo vuosikausien tutkimustuloksia ikäjohtamisesta, mentoroinnista ja eri-ikäisten työparien merkityksellisyydestä, Marjo Wallin tiivistää.

Hän muistuttaa, että Suomessa on ikäpolitiikka ymmärretty jo 1980-luvulta lähtien, kun monissa EU-maissa vasta nyt havahdutaan, että demografinen kehitys saattaa tuottaa kansantalouksille ja hyvinvoinnille pulmia.

– Suomi on demografinen laboratorio. Meillä sodan jälkeen syntyneet alkavat kohta kaikki olla eläkkeellä, mutta esimerkiksi Saksassa suuret ikäluokat ovat vielä työelämässä. Meillä on paljon annettavaa muulle Euroopalle. Tosin työtä Suomessakin on jatkettava, jotta ymmärtäisimme väestön ikärakenteen muutoksen, sen vaikutukset työelämään ja sukupolvien välisen kohtaamisen tärkeyden arjessa, Marjo Wallin sanoo.

Teksti: Leena Seretin

Nimitykset

Tapani Hellstén Kevan vara- toimitusjohtajaksi

■ Hallintotieteiden maisteri **Tapani Hellstén** on nimitetty Kevan varatoimitusjohtajaksi. Hän aloitti tehtävässä 22.1.2013.

Hellsténin vastuualueeseen kuuluvat työkyvyttömyyseläke- sekä vakuutuslääketieteen ja kuntoutuksen osasto sekä tutkimus ja työelämän kehittäminen.

Hän on aikaisemmin toiminut Hämeenlinnan kaupunginjohtajana, Hämeen lääninhallituksessa pääsihteerinä sekä ministerin erityisavustajana sissäasiainministeriössä.

Mikko Kautto johtajaksi Eläketurva- keskukseen

■ Osastopäällikkö, VTT, dosentti **Mikko Kautto** on nimitetty johtajaksi 1.6.2013 lähtien. Kautton alaisuuteen kuuluvat suunnittelu-, tilasto- ja tutkimusosastot.

Kautto on työskennellyt vuodesta 2007 lähtien osastopäällikkönä ETK:n tutkimusosastolla. Sitä ennen hän on työskennellyt mm. Stakesissa ja Valtioneuvoston kansliassa.

Kauton edeltäjä, johtaja, VTT, professori **Hannu Uusitalo**, 65, siirtyy 1.6.2013 lähtien johdon asiantuntijatehtäviin ja jää eläkkeelle vuoden 2013 lopussa.

Eläke-Fennia

Psykiatrian erikoislääkäri **Jyrki Varjonen** on nimitetty Eläke-Fennian vt. ylilääkäriksi 14.12.2012 alkaen. Varjonen on työskennellyt aiemmin Eläke-Fenniassa apulaisylilääkärinä.

Eläketurvakeskus

Tradenomi **Päivi Andersson** on nimitetty kehityspäälliköksi rekisteripalveluosastolle 11.2. 2013 alkaen.

Palvelupäällikkö, kauppatieteiden maisteri **Tiina Kalske** on nimitetty yhteyspäälliköksi ulkomaisten eläkeasiain osastolle 1.2.2013 alkaen.

Filosofian tohtori **Meeri Kesälä** on nimitetty matemaatikoksi suunnitteluosastolle 1.1.2013 alkaen.

Filosofian maisteri **Lauri Kokkonen** on nimitetty projektipäälliköksi tietohallinto-osastolle 3.12.2012 alkaen.

Yo-merkonomi **Marita Silmunmaa** on nimitetty kehityspäälliköksi Kehittämisen tuki -yksikköön 1.12.2012 alkaen.

Etera

DI **Mari Halme** on nimitetty kehittämisspäälliköksi laki, suunnittelu ja viestintä -toimintoon 1.1.2013 alkaen.

Sosionomi (ylempi AMK) **Sanna Salminen** on nimitetty vakuutuspalvelujohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi 1.1.2013 alkaen.

FT **Olli Wallin** on nimitetty varainhoitajaksi arvopaperisijoituksiin 4.12.2012 alkaen.

Ilmarinen

KTM **Teemu Ahonen** on nimitetty 1.1.2013 alkaen johtajaksi vastuualueenaan Ilmarinen Alfa -toiminnot.

CFA **Laura Männistö** on nimitetty 1.1.2013 alkaen Ilmarisen Alfa:n varajohtajaksi vastuualueenaan Alfa:n osake- ja raaka-ainestrategiat.

VTL **Juha Niemelä** on nimitetty 1.1.2013 alkaen korjojohtajaksi ja osastopäälliköksi.

KTM **Staffan Sevón** on nimitetty 4.2.2013 alkaen

taktisesta allokaatiosta vastaavaksi johtajaksi. Sevónin vastuualueeseen kuuluu myös Ilmarisen sisäisen hedgerahaston Ilmarinen Alfa:n toiminta.

Oikeustieteen kandidaatti, eMBA **Leena Siirala** on nimitetty Ilmarisen lakiasiainjohtajaksi 1.2.2013 alkaen. Siirala on myös johtoryhmän jäsen.

Keva

Hallintotieteiden maisteri **Jorma Rautakoski** on nimitetty asiakkuusjohtajaksi 22.11.2012 alkaen. Hän on toiminut aikaisemmin asiakkuuspäällikkönä Kevassa.

Sosionomi **Minna Koskela** on nimitetty koulutus-päälliköksi työnantajapalveluiden uuteen koulutusyksikköön 11.12.2012 lukien. Hän toimii koulutusyksikön esimiehenä.

LähiTapiola Eläkeyhtiö

KM **Hilkka Malinen** on nimitetty eläkeyhtiö LähiTapiolan työhyvinvointijohtajaksi 1.1.2013 alkaen. Hän johtaa eläkeyhtiön työhyvinvointipalvelut-toimintoa ja vastaa sen kehittämisestä. Lisäksi Malinen hoitaa eläkeyhtiön henkilöstöpäällikön tehtävää.

TELA

Filosofian maisteri **Minna Lehmuskero** on nimitetty Työeläkevakuuttajat TELAn matemaatikoksi 1.12.2012 alkaen.

Oikaisu

Työeläke-lehden (5:2012) sivun 36 jutussa 25 tunnin työviikko – Onko vähemmän enemmän Työterveyslaitoksen pääjohtajan etunimessä oli kirjoitusvirhe. Pääjohtaja on **Harri Vainio**.

Asiantuntijana työeläkealalla

SYVENNÄ OSAAMISTASI SYKSYLLÄ KÄYNNISTYVÄSSÄ VALMENNUSOHJELMASSA

Asiantuntijana työeläkealalla -valmennus syventää työeläkejärjestelmän tuntemusta ja kehittää asiantuntijatyössä tarvittavia taitoja. Valmennus on tarkoitettu työeläkejärjestelmän parissa asiantuntijatehtävissä toimiville. Se tarjoaa myös mahdollisuuden verkostoitua alalla työskentelevien muiden asiantuntijoiden kanssa.

Syyskuussa 2013 käynnistytävä ohjelma kestää noin vuoden ja sisältää:

- 12 lähiopiskelupäivää
- verkko-opiskelua
- kehittämistyön ja
- asiantuntijatyön 360 -arvioinnin.

Koulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa Eläketurvakeskus (ETK). Lähijaksot järjestetään pääsääntöisesti ETK:n tiloissa Helsingissä.

Hinta on 3 500 euroa/osallistujaa (0 % alv). Hakuaika koulutukseen **12.4.2013** saakka.

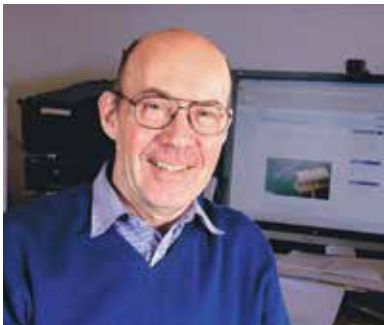
Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Kolumni

Palstalla vieraileva kolumnisti ottaa kantaa eläkekeskusteluun.

Kiitos taitetun indeksin

Kuka?

Matti Laitinen

- Helsinkiläinen toimittaja (69), jäi eläkkeelle 65-vuotiaana.
- Eläkeaikaa edelsi yli 40-vuotinen työura: ensin eri sanomalehdissä ja viimeksi radiotoimittajana.

Olen monta kertaa ihmetellyt, miksi työeläkkeiden taitettua indeksia vastustetaan. Varsinkin vaalien alla eläkeläisten tunteet käyvät kuumina ja populistiset poliitikot heittävät lisää löylyä.

Minä työeläkeläisenä kannatan taitettua indeksia. Olen siis toisinajattelija, jolle jossakin toisessa valtiossa voisi käydä kehnosti.

Miksi minun eläkkeeni pitäisi nousta samaa tahtia kuin työssä olevienkin? Enhän minä ole työssä, ellei nyt lapsenlasten hoitoa, siivousta ja kotiaskareita työksi lasketa. Tosin töissä pääsin joskus vähemmällä.

Palkansaajien ansioiden nousua perustellaan yleensä tuottavuudella ja yritysten maksukyvyllä. Se on ihan hyvä peruste, vaikka sana *kilpailukyky* tahtoo joskus unohtua. Mutta miten eläkeläisen tuottavuus laskettaisiin?

Maksakoot firmat mitä maksavat, ei se minulle kuulu, en ole kateellinen, vaikka moni on. Minua kiinnostaa vain, saanko eläkkeelläni sen mitä ennenkin vai en.

Itse asiassa koko ajattelu, että työeläkkeiden tulisi seurata palkkojen nousua on kummallinen. Eiväthän palkat aina edes reaalisesti nouse. Jos eläkkeet seuraisivat vain palkkoja, niin meteli siitäkin voisi nousta. Mikään ei kelpaa.

Tiliotteeni mukaan viime vuodet ovat olleet minulle työeläkeläisenä anteliaita. Palkansaajat sen sijaan saattavat nyt olla kateellisia, kun työeläkkeeni nousi tammi-kuussa 2,8 prosenttia. Näin on, sillä kulut-

tajahinnat vaikuttavat työeläkkeeni indeksikehitykseen 80 prosentin painoarvolla ja palkkojen kehitys vain 20 prosentin painotuksella.

Täytyy sanoa, että onnekseni näin päin näinä aikoina, kun Euroopan talous on kuin Retuperän isännällä.

Aiemmin palkat ja kuluttajahinnat vaikuttivat eläkkeiden korotuksiin yhtä paljon, suhteessa 50:50. Eläkeläiset iloitsivat nousukaudella, samoin palkansaajat hyvistä korotuksista, mutta eläkekassojen vartijoilla alkoivat housut tutista rahamenoa seurattessa. Taitettu indeksi tuli ja eläkeläiskuoro vastasi forte fortissimossa.

Etujärjestöjen toiminnassa, eläkeläiset mukaan lukien, on se ongelma, että aivan liian usein katsotaan vain taustapeiliin, kun pitäisi yrittää ymmärtää mitä meneillään oleva maailman muutos merkitsee.

Sellainenkin muutos tehtiin, että työeläkkeitä tarkistettiin ennen kaksi kertaa vuodessa, nyt enää kerran. Eläkeläisen täytyy sinnitellä koko vuosi korotustaan odotellessa. No, onpahan edes mitä eläköltä odottaa.

Mutta oi niitä aikoja 1970-luvun alkupuolella. Silloin virkamiesten eläkkeet nousivat kovan inflaation aikana muutamassa vuodessa niin paljon, että eläkeläinen alkoi saada sohvalta makoillen enemmän kuin samaa virkaa hoitava virkamies palkkaa. Loppu tuli sillekin, ei makkeeta mahan täyveltä.

Matti Laitinen

Luin kirjan

Leila Simonen:

Polulta poikkeamisen taito

Voimapaja, 2012

225 sivua

ISBN 978-951-97991-8-6

Tiikerinhyppy virkamiehestä yrittäjäksi

■ Leila Simonen kertoo halunneensa oman elämänsä takaisin palkkatyöltä, ja siksi hän ryhtyi downshiftaajaksi, nykykielellä leppoistajaksi. Aivan puhtasopillista downshiftaajaa ei silloin viisikymppisestä Simosesta kuitenkaan tullut, ei ainakaan aluksi, vaan yrittäjä. Sitä huolimatta Simosen täytyi selitellä ratkaisuaan, sillä eläkeikään oli vielä paljon aikaa.

Simonen kertoo lähes hätkähdyttävän rehellisesti, kuinka pikku hiljaa silloisen vakityöpaikan työterveystiimi alkoi puhua hänelle vähemmän vaativaan työtehtävään siirtymisestä. Stressaantunut, mutta kunnianhimoinen ja pärjäävä Simonen koki puheet iskuksi vasten kasvoja. Hän ei halunnut alisuoriutujaksi, vaan halusi kokea uutta.

Rohkeasti Simonen sanoi itsensä irti ja ryhtyi aluksi rikoskirjailijaksi ja elämäntapakouluttajaksi. Palkkatyössään masentumisvaaraan luokiteltu työntekijä alkoi kukkia kouluttaessaan in-

nostuneesti muita ja uppoutuessaan kirjailijan maailmaan ja omaan vapauteensa.

Simosen kirja on omakohtainen kertomus korkeasti koulutetun ja pätevän tutkijan elämänmuutoksesta. Omakohtaisuus on sekä hyve että heikkous.

Simonen perustelee analyyttisesti eri vaiheita palkkatyön pyörteestä irrottautumisessa kohti yksinkertaista, lopulta jopa lähes askeettista elämää. Tässä omakohtainen ote on hyväksi ja tekee tekstistä eletyn makuista ja mielenkiintoista. Havainnot ovat oivallisia ja antoisia.

Simosen kieli on hyvää ja hän kuvaa terävästi nykyistä puurtamisen ja kuluttamisen yhteiskuntaa. Kirja antaa ajattelemisen aihetta, joten lukukokemus kääntyy ehdottomasti myönteisen puolelle.

Kati Kalliomäki

Markkinatalouden ja hyvinvointivaltion maltillinen puolustuspuhe

Sixten Korkman:

Talous ja Utopia

Docendo, 2012

278 sivua

ISBN 978-952-5912-50-0

■ Harvaa kirjaa myydään kirjoittajan kasvoilla. Kansivalinta on onnistunut, sillä Aalto-yliopiston taloustieteen professoria **Sixten Korkmania** on haastateltu paljon televisiossa ja hänet tunnetaan selkeistä kommentistaan ja rauhallisesta tyylistään.

Talous ja utopia on oppikirjamainen tietokirja, jossa esitellään taloustieteen perusteita, opisuuntia sekä markkinatalouden suhdetta valtion. Mukaan mahtuvat oppihistorian klassikot, ajankohtaiset rahaliiton ongelmat kuin myös kirjoittajan omat näkemykset. Korkman jatkaa tutulla yleistajuisella linjallaan, vaikka vaikeitakin kohtia löytyy.

Korkman puolustaa monessa otteessa hyvinvointivaltiota. Huomionarvoista on, että Kork-

man käyttää johdonmukaisesti termiä hyvinvointivaltio, eikä termiä hyvinvointiyhteiskunta, johon monet poliitikot ovat siirtyneet. Hyvinvointivaltion puolustuksessa tulee esiin harvinaisempi tehokkuusargumentti. Korkmanin mukaan hyvinvointivaltio on lisännyt talouden tehokkuutta ja parantanut Suomen kilpailukykyä.

Otsikon toinen sana eli utopia jää vähemmälle käsittelylle. Vaikka käsitteellä viitataan jatkuvaan tarpeeseen kohti parempaa yhteiskuntaa, Korkman ei maalaa kovinkaan utooppista kuvaa ihanneyhteiskunnasta. Utopiaa kohti mennään maltillisin askelin, eikä sitä koskaan varsinaisesti saavuteta.

Kari Lindstedt

Yhdyskunta

Eläke kertyy työstä niin konkarille kuin juniorille. Samassa veneessä sukupolvien lokerointi on hyödytöntä.

www.tahtikuviot.fi

English Summary

Lena Koski
Translator
Finnish Centre
for Pensions

Newsletter in English

Stay one step ahead.
Order our newsletter at
www.etk.fi/newsletter

More news in English
at www.etk.fi/en

Not perfect, but good

■ According to two international experts, the Finnish pension system is comprehensive and robust. However, the population structure and an increasingly global economy call for further development of the system.

Professor **Nicholas Barr** (London School of Economics) strongly points out that, long term, the retirement age has to be raised. He promotes a system of deferred retirement that would allow persons to draw 25, 50 or 75 per cent of their pension while continuing at part-time work. He further suggests that the lower retirement age be tied to life expectancy: two-thirds of the growth in life expectancy should be spent working. "Even though you would retire at a later age than your parents, you will spend more time in retirement than they did," Barr concludes.

Professor **Keith Ambachtsheer** (University of Toronto, Rotman International Centre for Pension Management) calls for 'economies of scale' to cut pension insurance companies' administrative and investment costs. He further recommends that pension assets be invested internationally rather than domestically. Changes to the pay-go/prefunded financing ratio (currently 75-25) should also be considered. He finally questions the current solvency rules of Finnish pension insurance companies: "Do the companies really have to be solvent on a quarterly basis?", he asks.

Two fifths save for retirement

■ In Finland, the main source of income during retirement stems from the statutory pension scheme. Voluntary pension saving is fairly rare.

In 2011, **Sanna Tenhunen**, Economist at the Finnish Centre for Pensions, conducted a questionnaire survey to find out whether Finns save or have saved for retirement. Two out of five respondents answered affirmatively. More than half of those who replied that they do not save (or have not saved) state that they cannot afford to do so.

The impact of savings on retirement income is perceived as slight.

Summary of EU theme year 2012

■ 2012 was the European Year for active ageing and solidarity between generations. Although the theme year is over, the issues themselves remain topical.

The ageing of the Finnish population and the intergenerational 'power relations' is a serious problem in Finland.

In twenty years from now, only one third of the population will be of working age, while two thirds will be children, disabled and pensioners.

Archiatre **Risto Pelkonen** (80 yrs) dislikes the use of the term dependency ratio when referring to this problem: the elderly have already done their part, and they continue to pay taxes on their pension and health care fees.

According to Pelkonen, the real problem is not the increasing number of elderly people but the decreasing number of young people. As the age structure changes, the generations have to form closer ties to each other.

Instead of firing older and more experienced employees, employers should make use of their knowledge and wisdom. The age range in work communities should be as wide as possible in order for knowledge and skills to transfer from the older to the younger employees. Employers should understand that the elderly are not a burden but a huge resource, Pelkonen argues.

EU gains more power as finances dictate decisions

■ Major EU socio-political comments and definitions of policy are made via the Social Protection Commission, which acts as an intermediary between the Commission and the Member States. **Carin Lindqvist-Virtanen**, Deputy Director-General at the Ministry of Health and Social Affairs, represents Finland in the Social Protection Commission.

Lindqvist-Virtanen notes that the Commission has gained increasing authority in social security issues which used to be handled nationally. If these issues impact public finances, the jurisdiction tends to shift from the national level to the EU. "Our social security system is largely residence-based, while it is mainly employment-based in Central Europe. Therefore the concept of 'one model fits all' does not work," Lindqvist-Virtanen explains.

Combining free mobility (of people and information) with our residence-based social security scheme will generate a lot of work in the future, Lindqvist-Virtanen predicts. Amendments to residence-based legislation are required urgently. Another major project concerns the implementation of the Electronic Exchange of Social Security Information system (EESSI). It was due to be introduced in 2014, but a paperless exchange of information between Member States will not happen until 2016 at the earliest, due to data technology problems. "To quote a Danish colleague of mine," Virtanen-Lindqvist says, "when you choose your type of data system, you choose your type of problems. No data system is trouble-free."

UUSIMMAT JULKAISUT

Julkaisut verkossa
www.etk.fi/julkaisut

Paperijulkaisujen tilaus
www.etk.fi/julkaisut
sähköpostilla aineistotilaukset@etk.fi
puhelimitse 029 411 20 klo 8–16

Tietoa uusista julkaisuista sähköpostiisi

- Julkaisukirjeestä saat tietoa Eläketurvakeskuksen tuoreimmista julkaisuista vaivattomasti suoraan sähköpostiisi.
- Kirje lähetetään noin viisi kertaa vuodessa.
- Julkaisukirje sisältää lyhyen kuvauksen uusien julkaisujen sisällöstä sekä suorat linkit julkaisuihin.

Tilaa julkaisukirje osoitteesta
www.etk.fi/utiskirje.

TILASTOJA

Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut 2011

*Arbetspensionstagare och
-försäkrade i Finland 2011*

Pensioners and insured in Finland 2011

Julkaisu sisältää tilastotietoja Suomen työeläkkeensaajista, työeläkkeelle siirtyneistä sekä työeläkevakuutetuista. Tiedot kattavat koko yksityisen ja julkisen sektorin lakisääteisen eläketurvan. Tilasto on tuotettu yhteistyössä Kevan ja Valtiokonttorin kanssa ja se ilmestyy osana Suomen virallista tilastoa.

ISSN 1795-5165 Suomen virallinen tilasto (painojulkaisu)
ISSN 1796-0479 Suomen virallinen tilasto (verkkojulkaisu)
ISSN-L 1796-668X Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut (painojulkaisu)
ISSN 1796-668X Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut (painojulkaisu)
ISSN 1796-6698 Suomen työeläkkeensaajat ja vakuutetut (verkkojulkaisu)

SELVITYKSIÄ

Lakisääteisten eläkkeiden ja työmarkkinaeläkkeiden hallintokulut esimerkimaissa

Selvityksessä on tarkasteltu hallintokuluja Suomen lisäksi Alankomaiden, Norjan, Ruotsin, Saksan, Sveitsin ja Tanskan lakisääteisissä eläkejärjestelmissä sekä työmarkkinaeläkejärjestelmissä. Hallintokulutarkastelu keskittyy liike- ja toimeenpanokuluihin. Aineistona on käytetty viimeisintä saatavilla olevaa kattavaa tilastotietoa vuodelta 2010 ja 2011.

Tekijät: Antti Mielonen, Eeva Puuperä, Hannu Ramberg ja Mika Vidlund
Sarja: Eläketurvakeskuksen selvityksiä 01/2013
ISSN-L 1798-7113
ISSN 1798-7113 (painettu)
ISSN 1798-8519 (verkkojulkaisu)

KESKUSTELUALOITTEITA

Pensions and public finances in Finland – A generational accounting perspective

Tutkimuksessa arvioidaan finanssipolitiikan kestävyyttä ja kohdentumista ikäryhmiin sukupolvilinpidon menetelmällä. Erityinen mielenkiinto kohdistuu työeläkejärjestelmän merkitykseen julkisen talouden kestävyydelle.

Sarja: Finnish Centre for Pensions, Working Papers 01/2013
Tekijät: Risto Vaittinen ja Reijo Vanne
ISSN-L 1795-3103
ISSN 1795-3103 (painettu)
ISSN 1797-3635 (verkkojulkaisu)

KATSAUKSIA

**Kokonaiseläke 2013
Työeläke, kansaneläke ja verotus**

Katsauksessa on kuvattu työ- ja kansaneläke-etuuskien määräytymistä sekä eläkkeiden verotusta vuonna 2013. Kokonaisnettoeläkkeen muodostumista on tarkasteltu eri tulotasoilla. Eläkkeensaajan vero- ja maksurasitetta on myös verrattu eri tulotasoilla palkansaajan vastaavaan.

Tekijät: Juha Knuuti ja Suvi Ritola
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 01/2013
ISSN-L 1236-7737
ISSN 1236-7737 (painettu)
ISSN 1798-7474 (verkkojulkaisu)

TILASTORAPORTTEJA

Työeläkkeiden rahoitus vuonna 2011

Tilastoraportissa tarkastellaan pääpiirteittäin työeläkkeiden rahoitusperiaatteita vuonna 2011 ja esitetään tilastotietoja muun muassa maksetuista eläkkeistä, perityistä eläkemaksuista ja eläkevaroista sekä niiden sijoittamisesta. Raportti käsittelee sekä yksityisten että julkisten alojen eläkkeiden rahoitusta.

Tekijä: Marja Kiviniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 05/2012
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

Yritysten työeläkemaksut vuonna 2011

Julkaisu sisältää tietoja yritysten maksamista työntekijän eläkelain (TyEL) mukaisista lopullisista vakuutusmaksuista toimialoitteittain yrityksen koon mukaan luokiteltuna. Julkaisussa on myös tietoja yritysten lukumääristä, vakuutusmaksuihin sisältyvistä työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkemaksuista sekä tilastotietoa yritysten vakuutusten jakautumisesta saman eläkelaitoksen sisällä tai eläkelaitosten kesken. Julkaisu perustuu työeläkelaitoksilta saatuihin tietoihin.

Tekijät: Sergei Lahti ja Jukka Lampi
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 01/2013
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

**Tilastoraportti vuoden 2011
kustannustenjaosta**

Raportissa esitetään kustannustenjaon periaatteet sekä vuoden 2011 kustannustenjaon tilastolukuja ja aikasarjoja. Raportissa on myös tietoa kustannustenjaon kertoimista ja kustannustenjakoa koskevista lakipykälistä, perusteista ja ohjeista. Tilastotaulukoissa on tietoa maksetuista eläkkeistä ja kustannustenjaon kautta kulkeneista rahavirroista sekä kustannustenjaon ennakoiden vertailua toteutuneisiin tietoihin.

Tekijät: Anastassia Rinas ja Sari Toro
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 02/2013
ISSN-L 1459-3823
ISSN 1459-3823 (painettu)
ISSN 1798-7466 (verkkojulkaisu)

ERILLISJULKAISUJA

Professorit Nicholas Barr ja Keith Ambachtsheer kartoittivat Suomen työeläkejärjestelmää Eläketurvakeskuksen pyynnöstä. Barr arvioi Suomen eläkejärjestelmää sen riittävyyden ja kestävyysnäkökulmasta, Ambachtsheer tarkasteli arvioissaan järjestelmän hallinnointia.

The pension system in Finland: Adequacy, sustainability and system design

Tekijä: Nicholas Barr
ISBN 978-951-691-174-1 (nid.)
ISBN 978-951-691-175-8 (PDF)

The pension system in Finland: Institutional structure and governance

Tekijä: Keith Ambachtsheer
ISBN 978-951-691-176-5 (nid.)
ISBN 978-951-691-177-2 (PDF)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

